

An anatomical dissection scene, likely from a 17th-century painting. A group of men in period clothing are gathered around a table, observing a dissection. The scene is dimly lit, with a focus on the central figures and the anatomical subject. The text 'Wykłady Anatomia Prawidłowa' is overlaid in large, bold, yellow letters.

Wykłady Anatomia Prawidłowa

Leonarda da Vinci anatomia człowieka

(1452-1519)

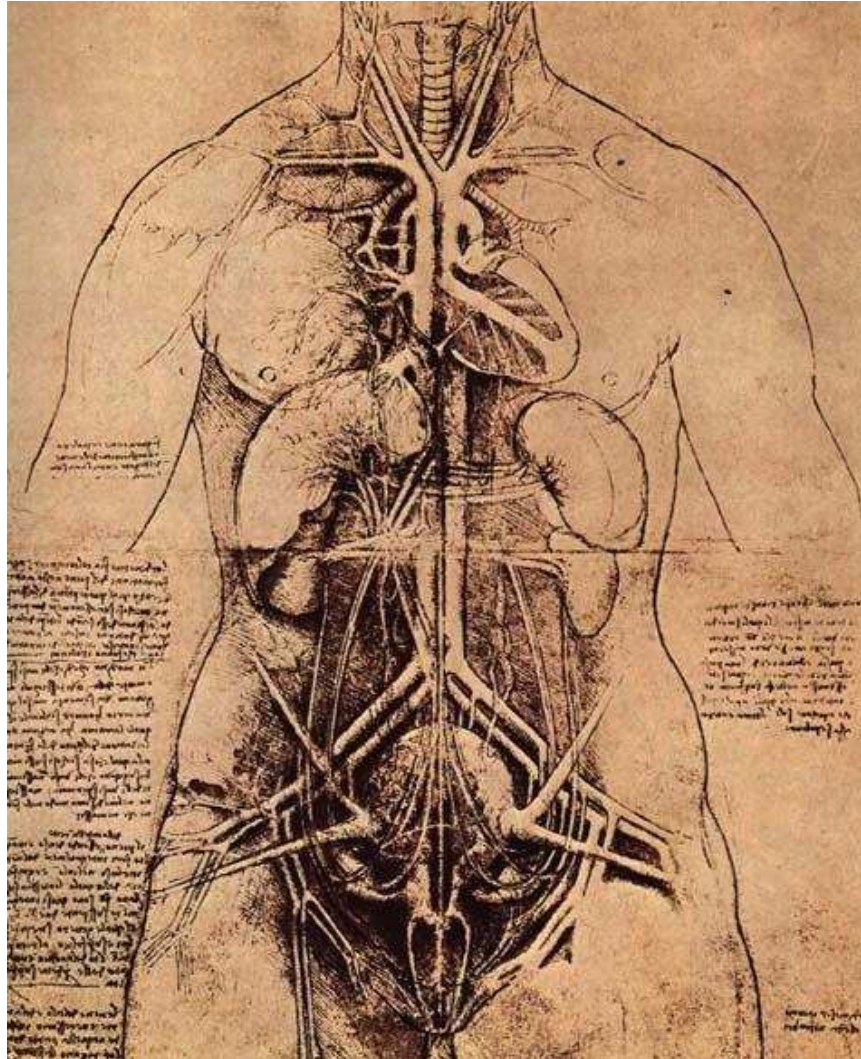

Chciał poznać powiązania między układem kostnym, mięśniami i ścięgnami.

- **Embrion w łonie matki**

- ## Studia szkieletu

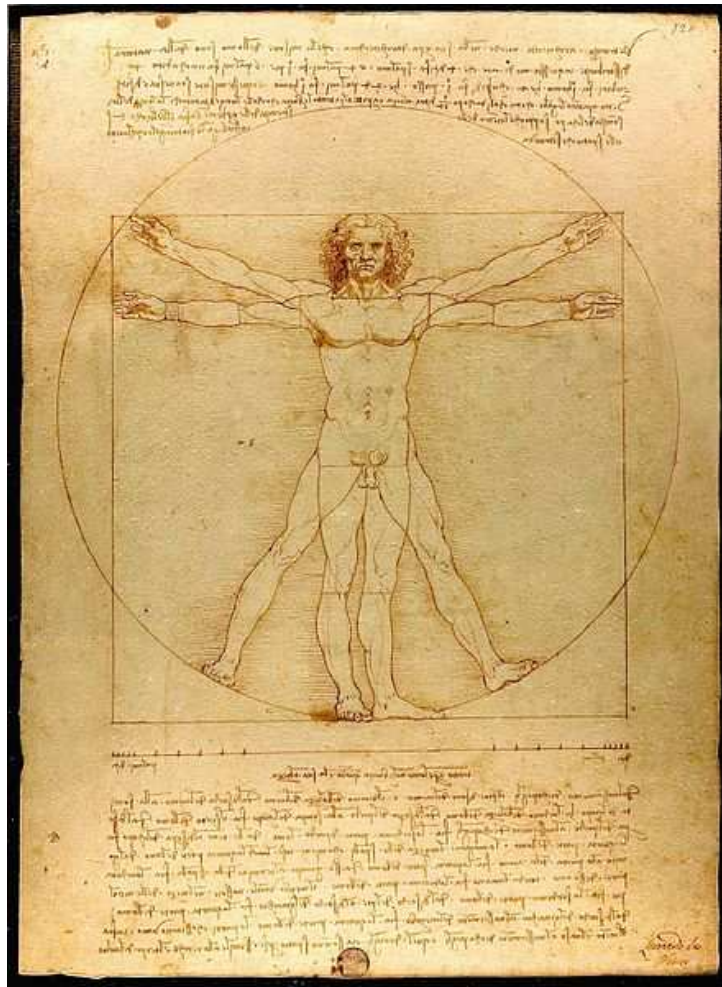
Leonarda da Vinci anatomia człowieka

**Przeprowadzał zabronione
wówczas sekcje zwłok**

- **Rozmieszczenie
najważniejszych narządów
i układ tętnic w tułowie
kobiety**

Leonarda da Vinci anatomia człowieka

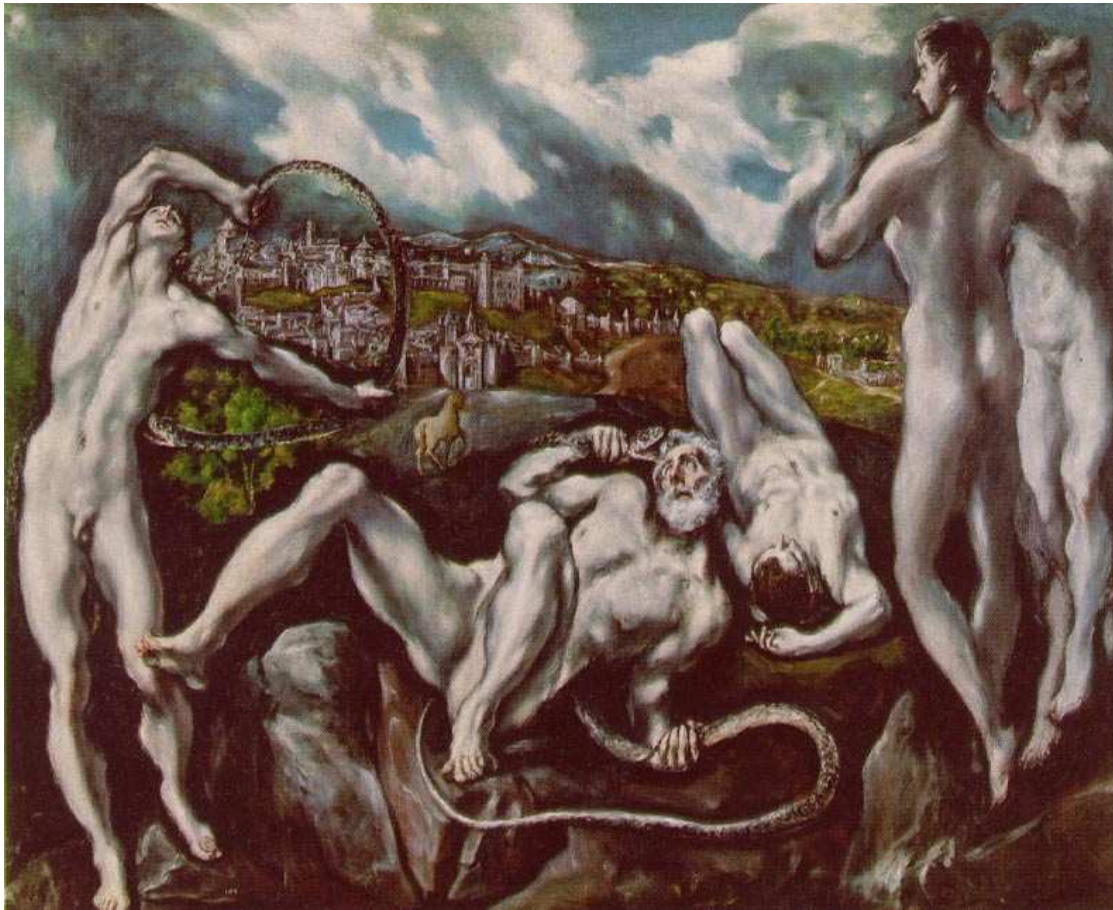
Zajmował się badaniem proporcji ludzkiego ciała i matematycznych stosunków między jego częściami

Proporcje greckie harmonijnej budowy ciała: głowa stanowi $\frac{1}{7}$ całego ciała

- **Człowiek witruwiański - studium proporcji ludzkiego ciała**

El Greco (*Dominikos Theotokopoulos*, 1541 -1614)

wizja anatomii człowieka

Wizja człowieka w sztuce współczesnej-

Pablo Picasso

■ **Portret Getrudy Stein**

Surrealistyczne wizje człowieka –Joan Miro

■ **Kobieta
ptak**

Francis Bacon - studium ciała ludzkiego

(1909-1992), ekspresjonizm

Autoportret - studium

Studium ludzkiego ciała

Anatomia (grec. anatemnein = rozcinać,
rozcłonkowszywać)

Przedmiotem anatomii: człowiek, zwierzęta,
rośliny,

Anatomia człowieka: nauka o budowie ciała
ludzkiego

-
- 1. Anatomia funkcjonalna** (czynnościowa)
 - 2. Anatomia topograficzna** (chirurgiczna, położenie w stosunku do siebie...)
 - 3. Anatomia opisowa** (systematyczna = układy narządów)
 - 4. Anatomia porównawcza** (teoria ewolucji Darwina)
 - 5. Anatomia prawidłowa**
 - 6. Anatomia patologiczna**
 - 7. Anatomia mikroskopowa** (cytologia, histologia)
 - 8. Anatomia plastyczna** (artystyczna, powierzchni ciała, proporcji...)
 - 9. Anatomia indywidualna** (osobnicza)
 - 10. Anatomia rentgenowska** (rtg, angiografia ...)
-

Metody wizualizacji anatomii człowieka (tomografia komputerowa, rezonans magnetyczny, trójwymiarowe modelowanie w komputerowej wizualizacji, analiza cyfrowa elementów anatomii)

Osteologia

– nauka o kościach

Miologia

– nauka o mięśniach

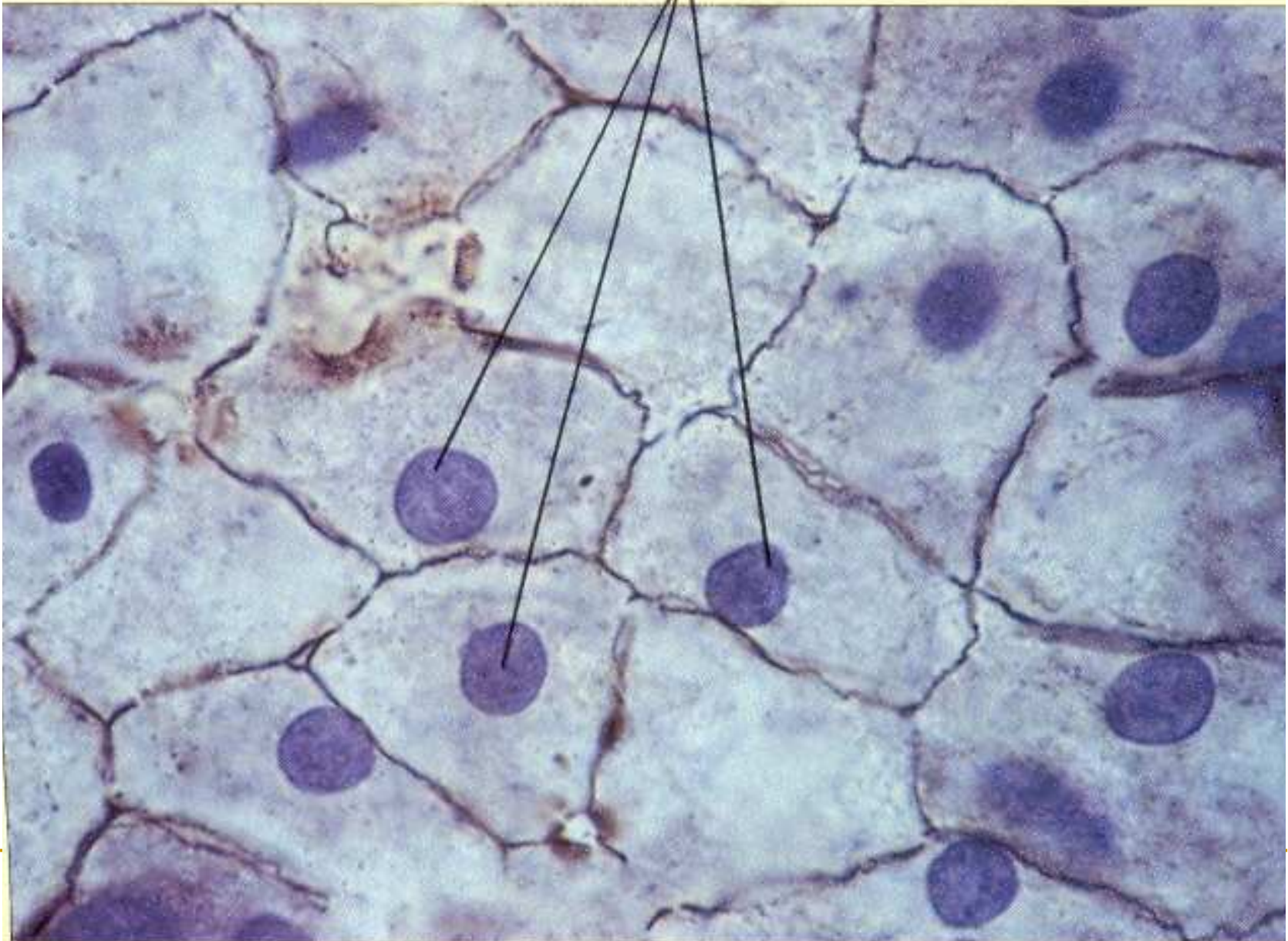
Splanchnologia – nauka o trzewiach

(trzewach) – układ pokarmowy,
oddechowy, moczowo – płciowy,
wewnętrznywyzdzielniczy)

Wiadomości wstępne Układ ruchu

Tkanki

Jądra

Jądra komórek nabłonka sześciennego

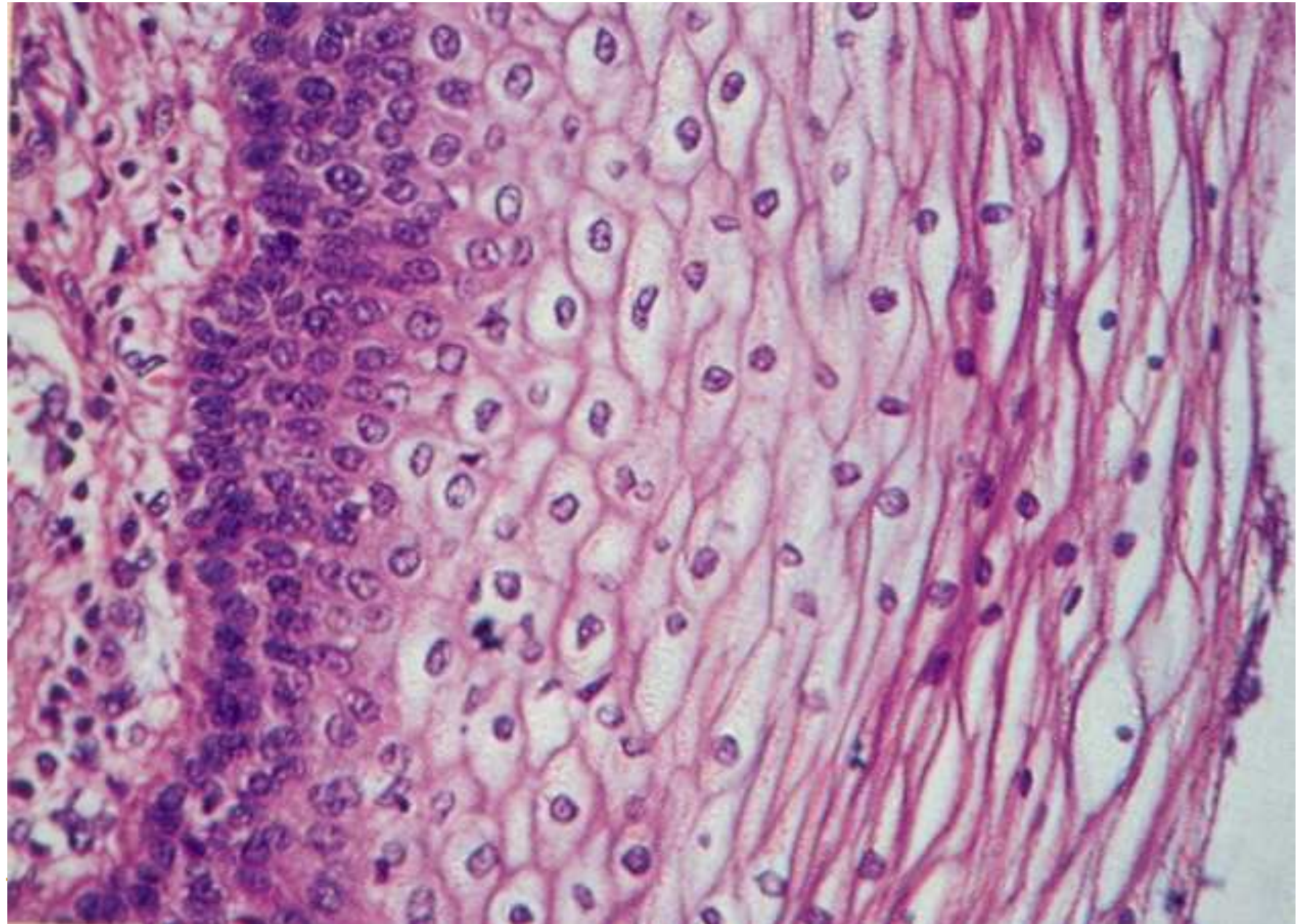
Światło kanalika

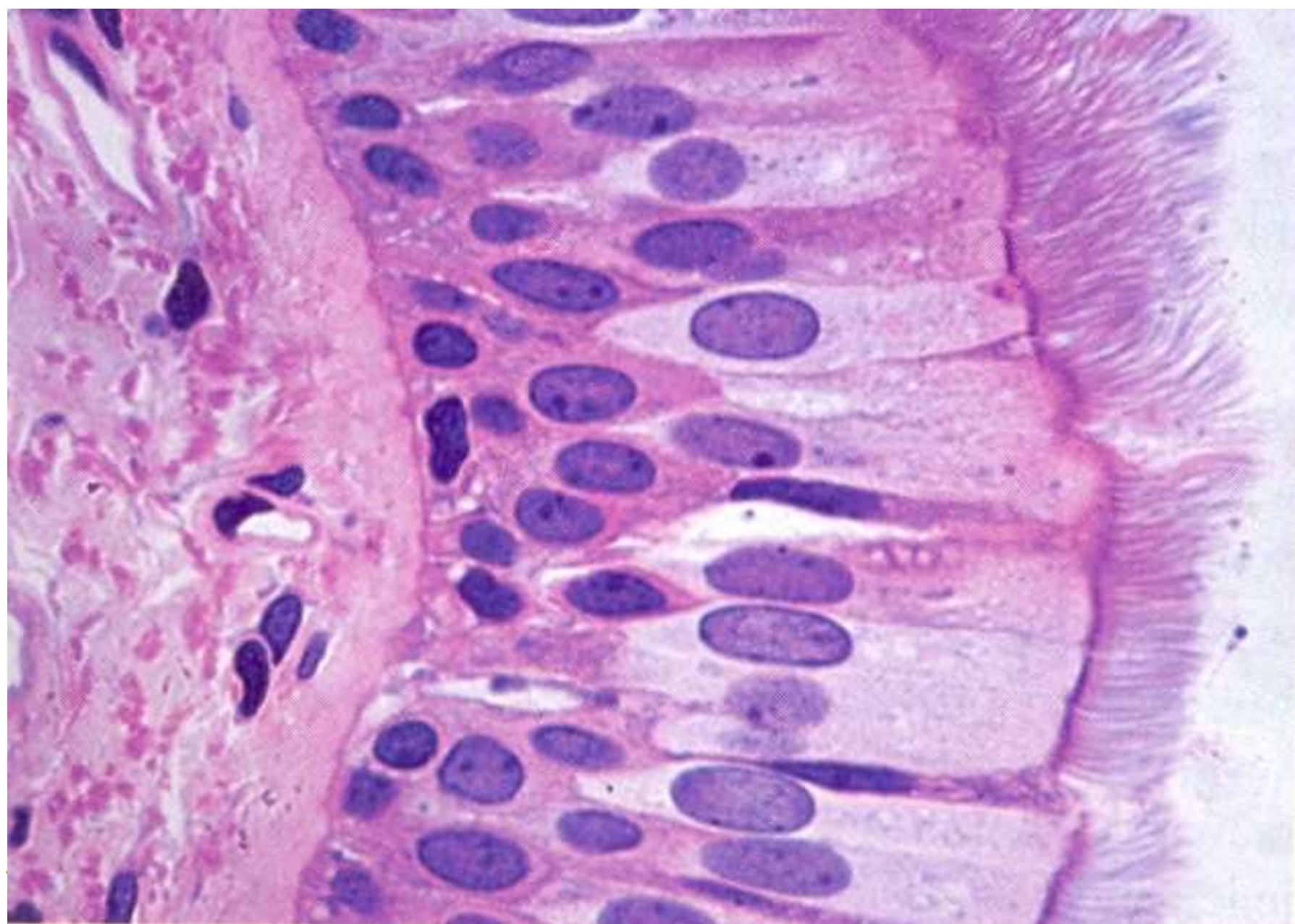

Komórka kielichowata

Jądra komórek walcowatych

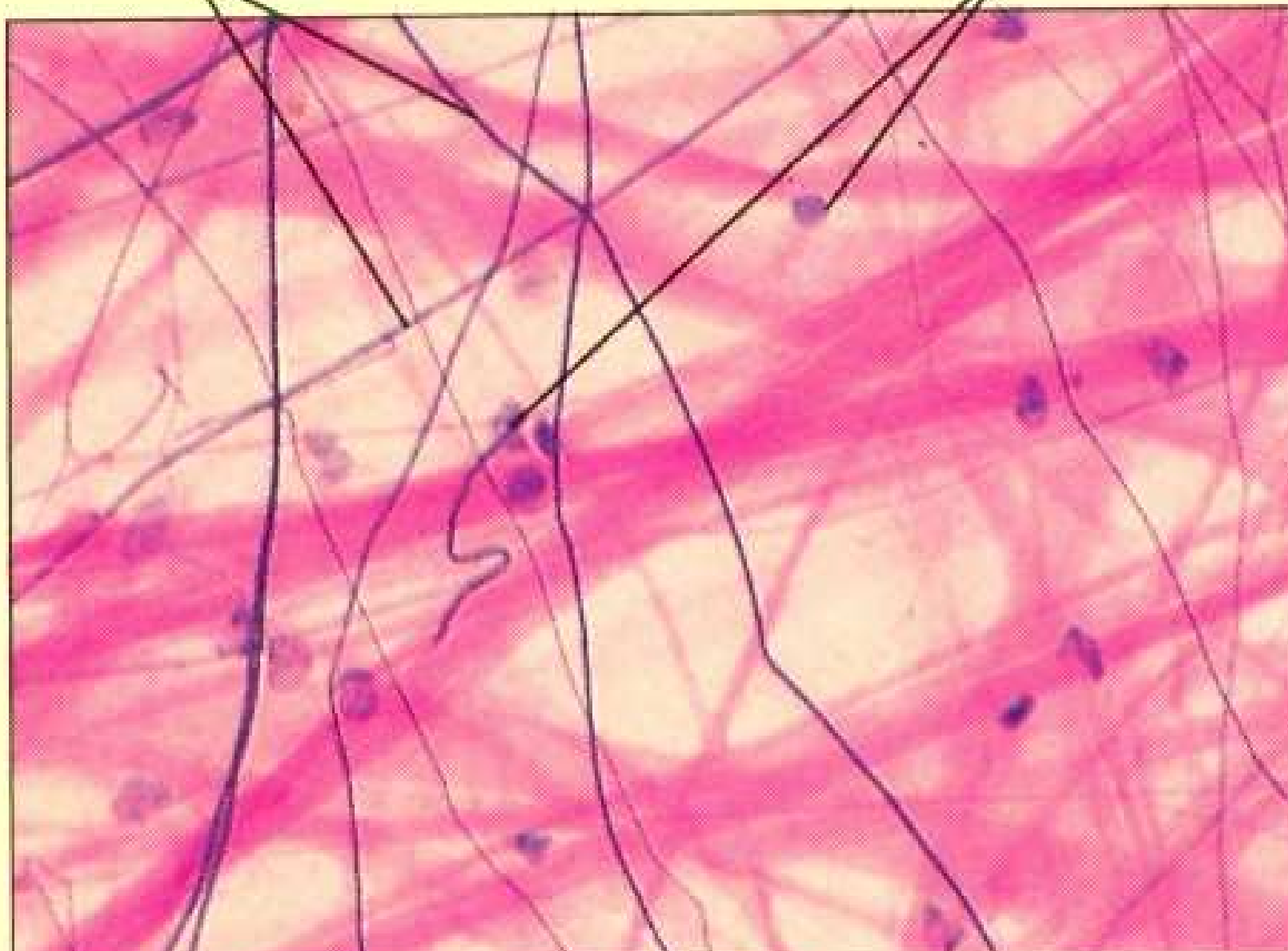

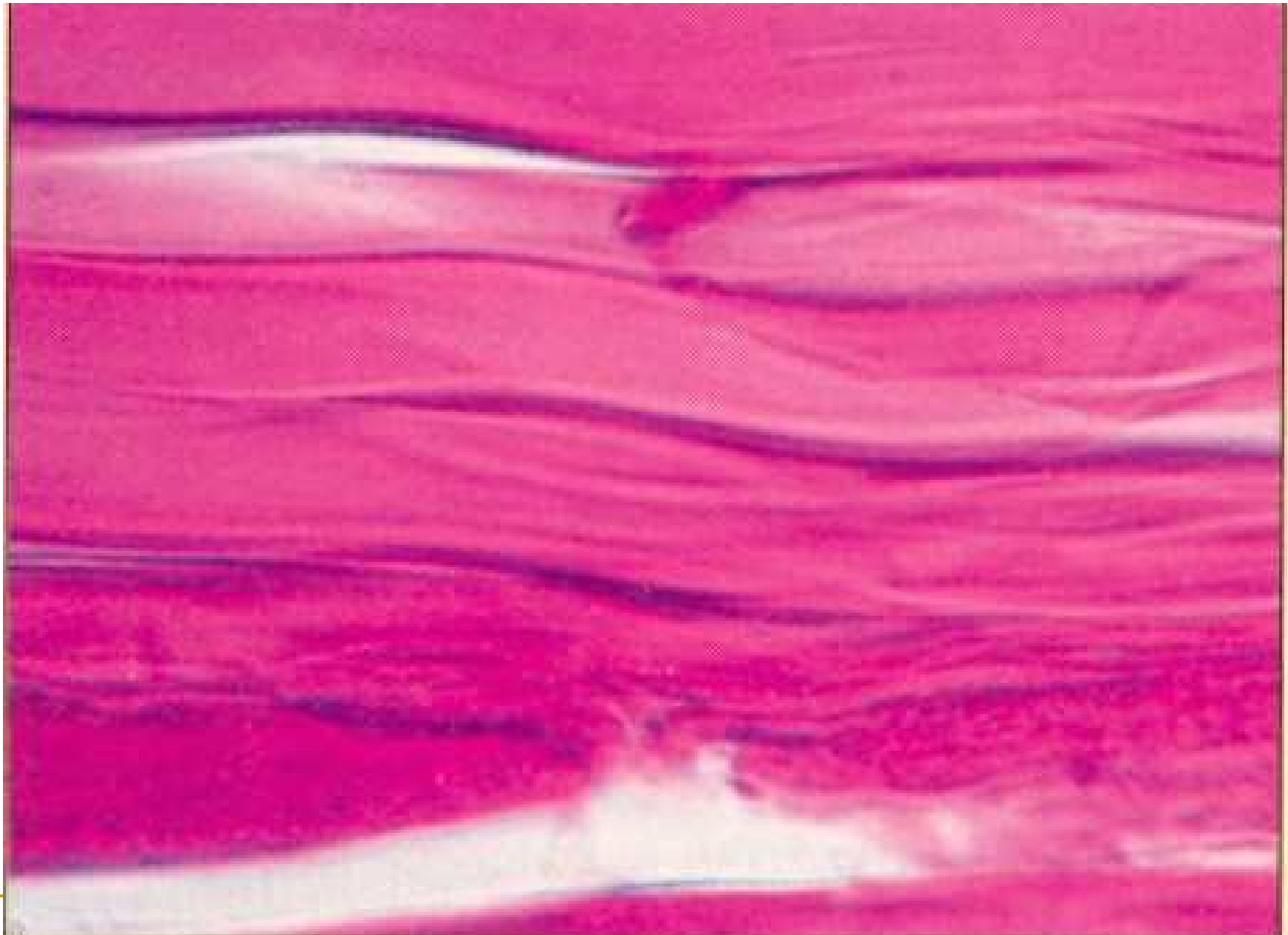

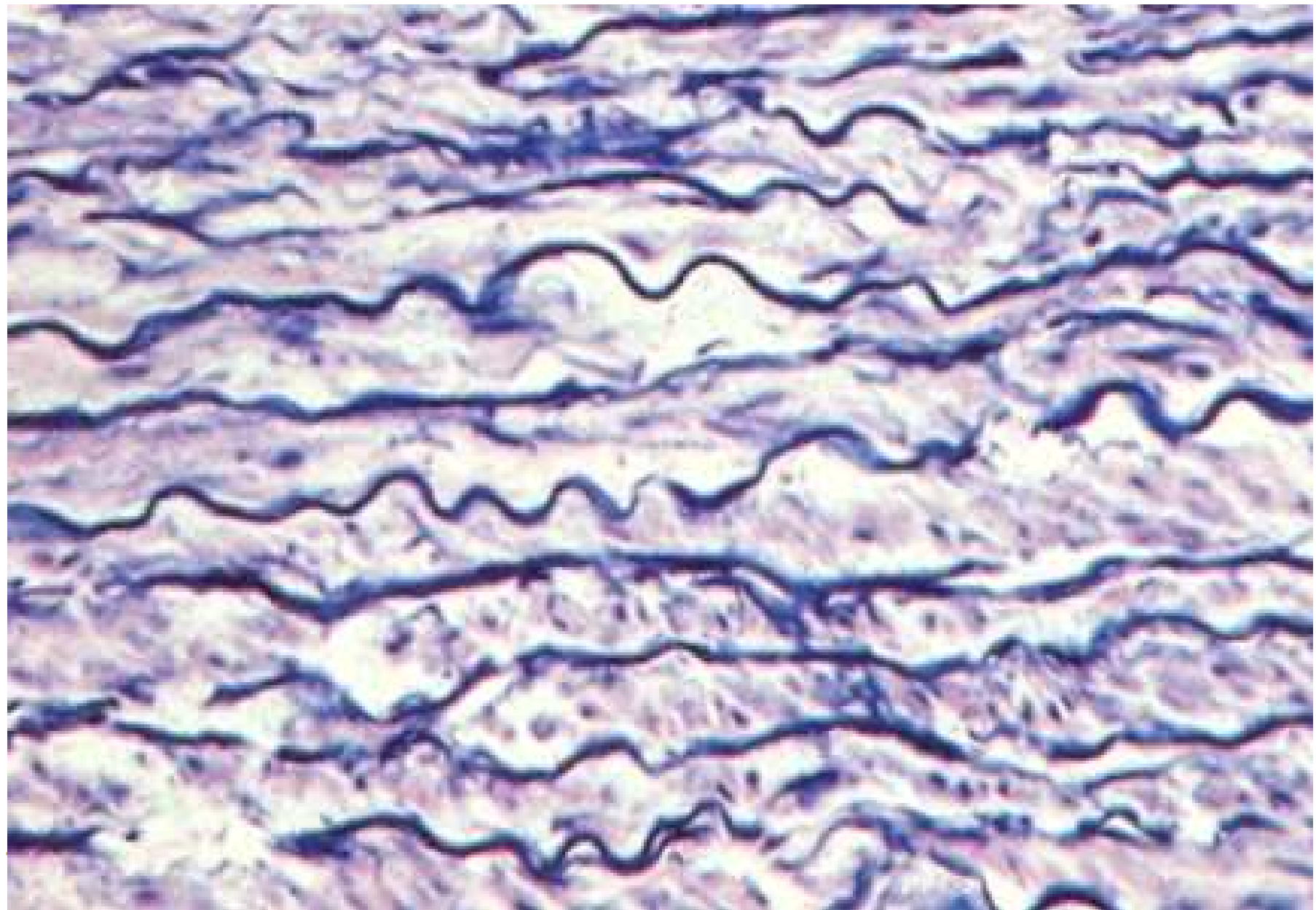

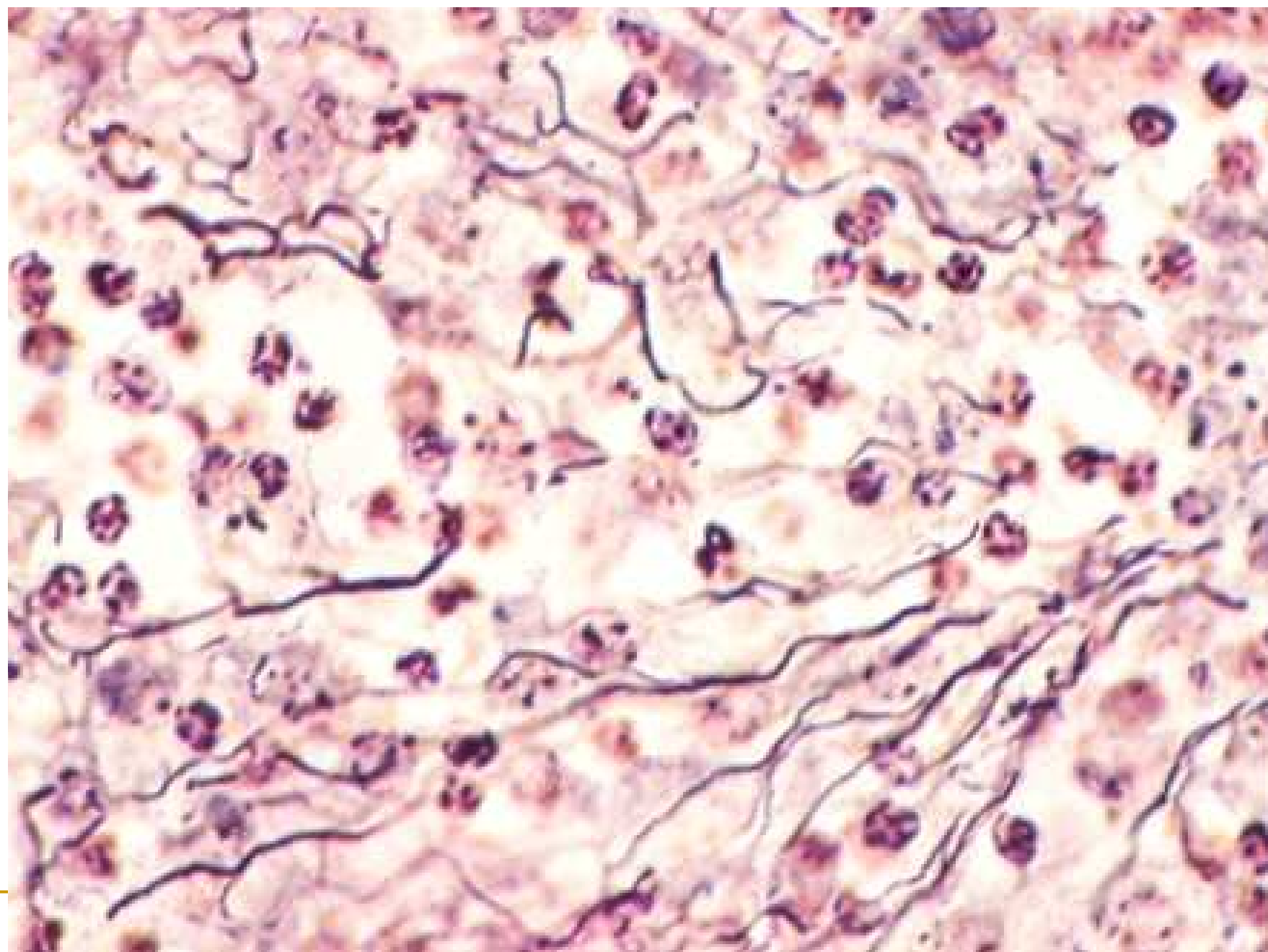
Włókna kolagenowe

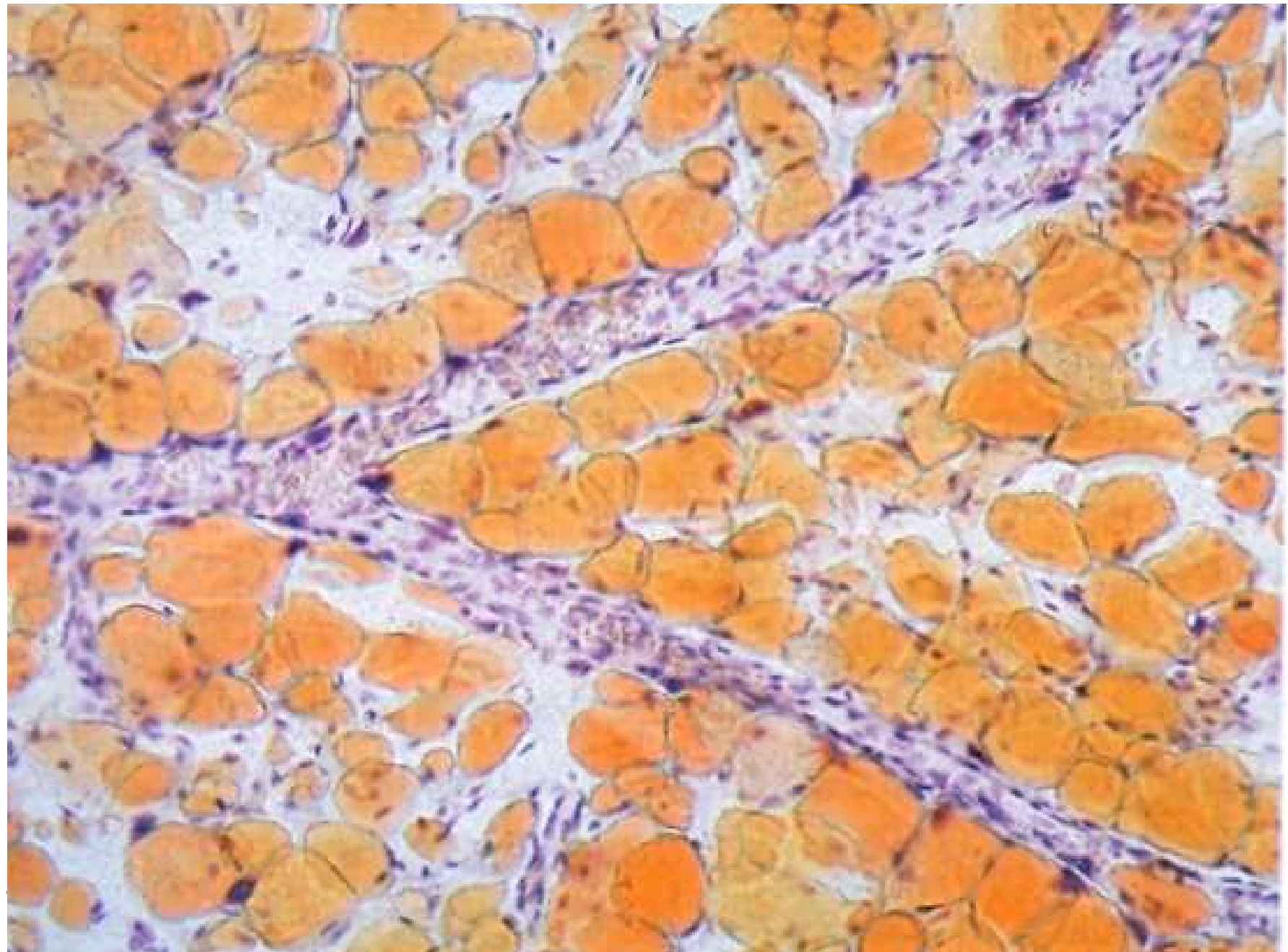
Jądra fibroblastów

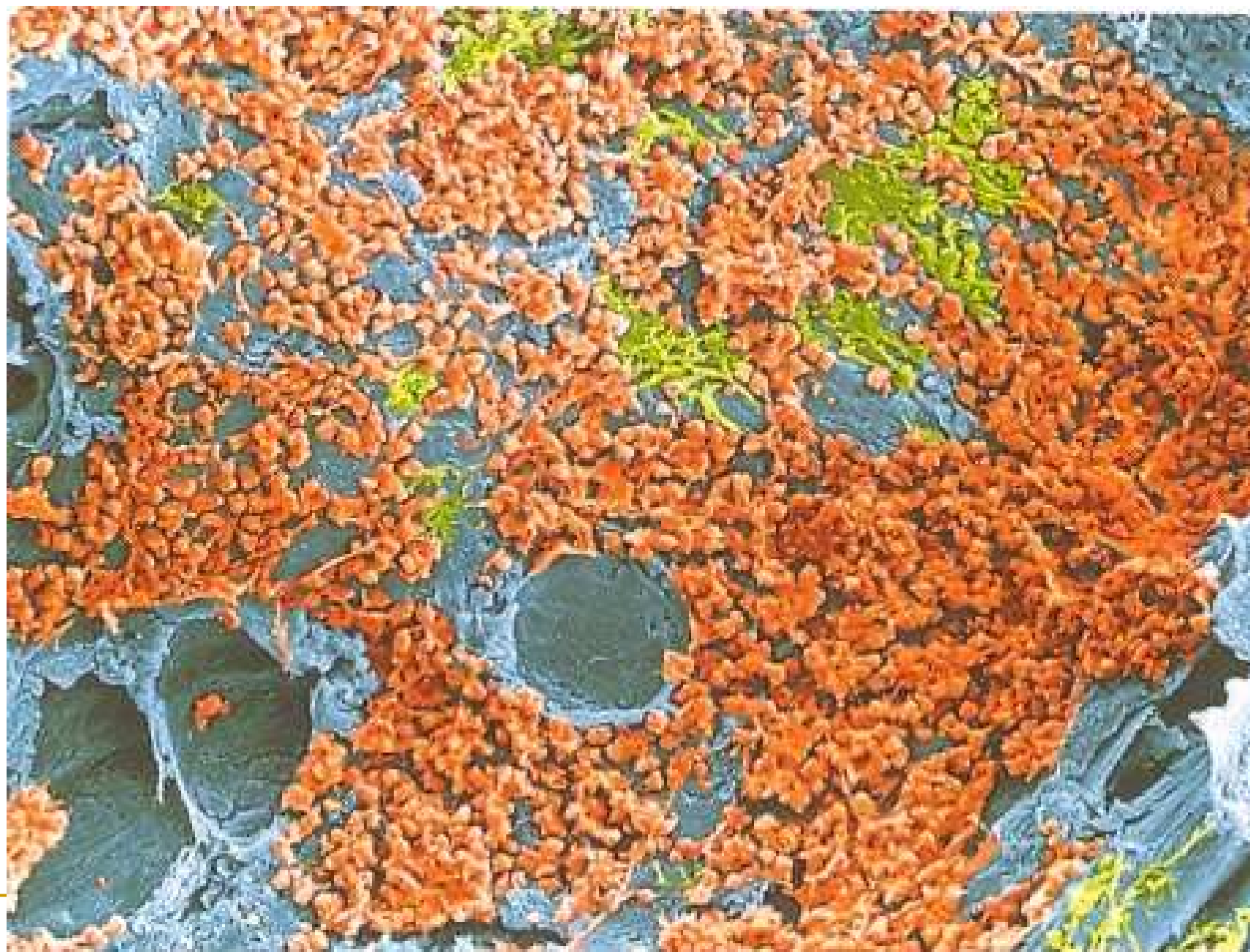

Chondrocyty

Jamka

Substancja
międzykomórkowa

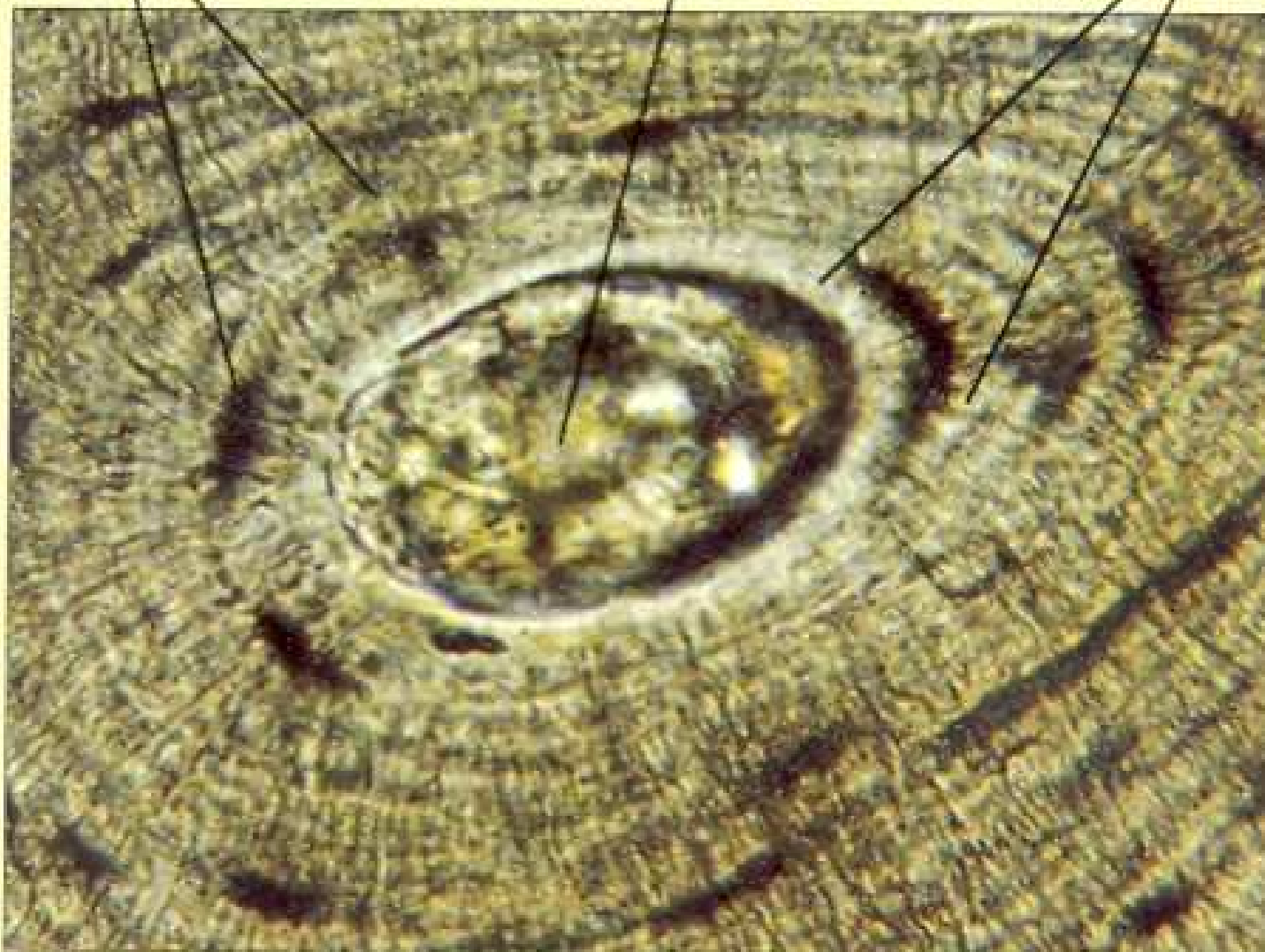

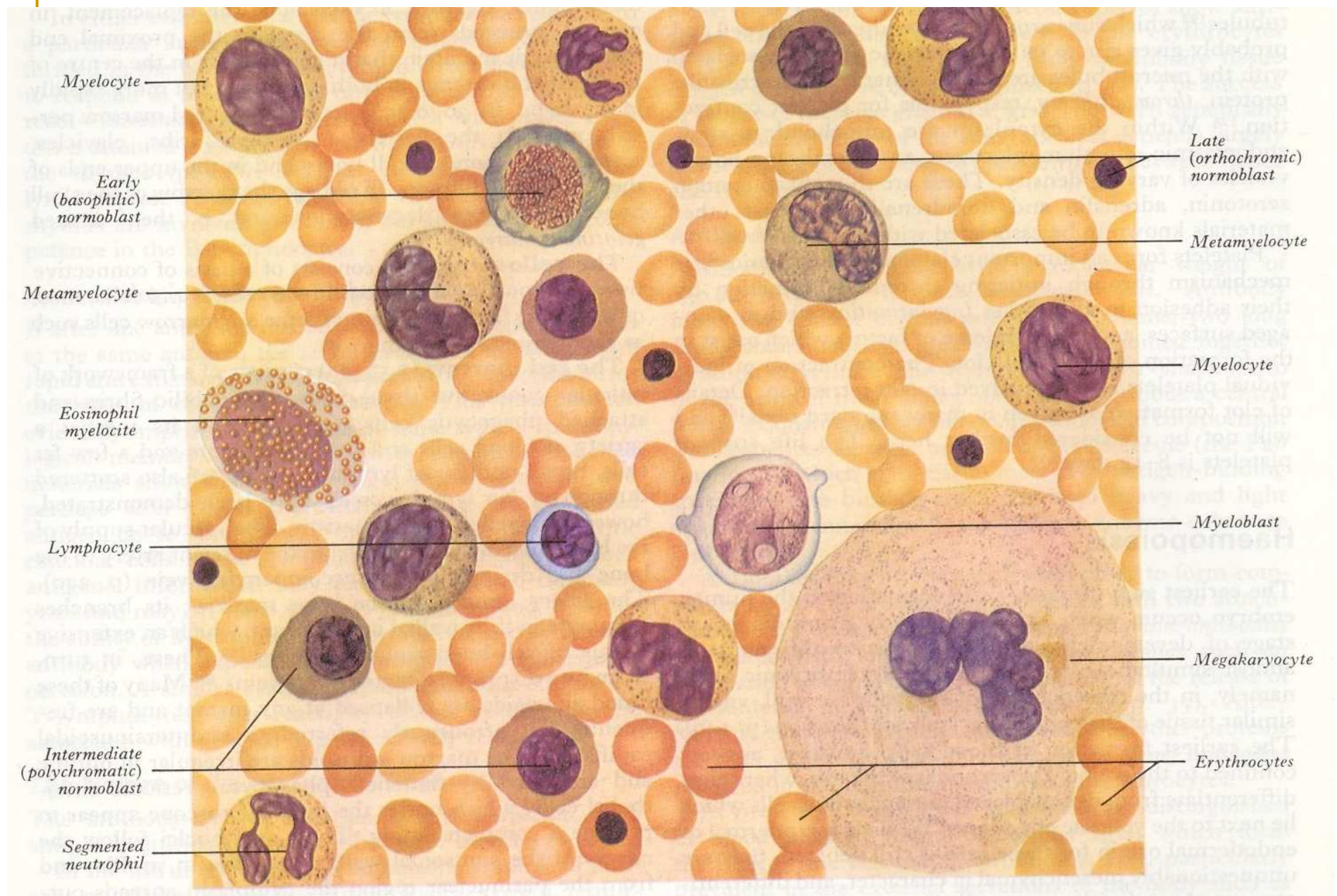

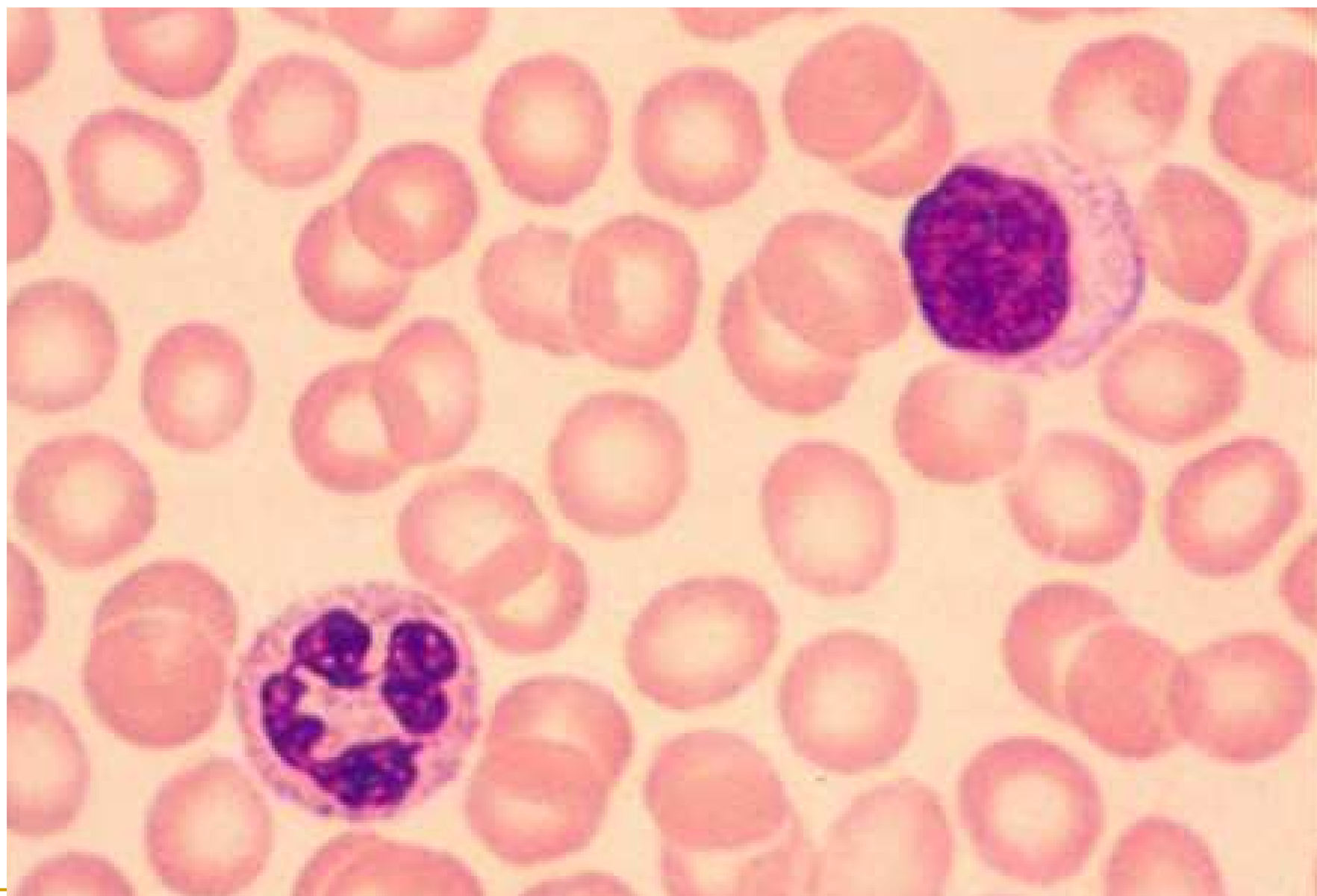
Jamki

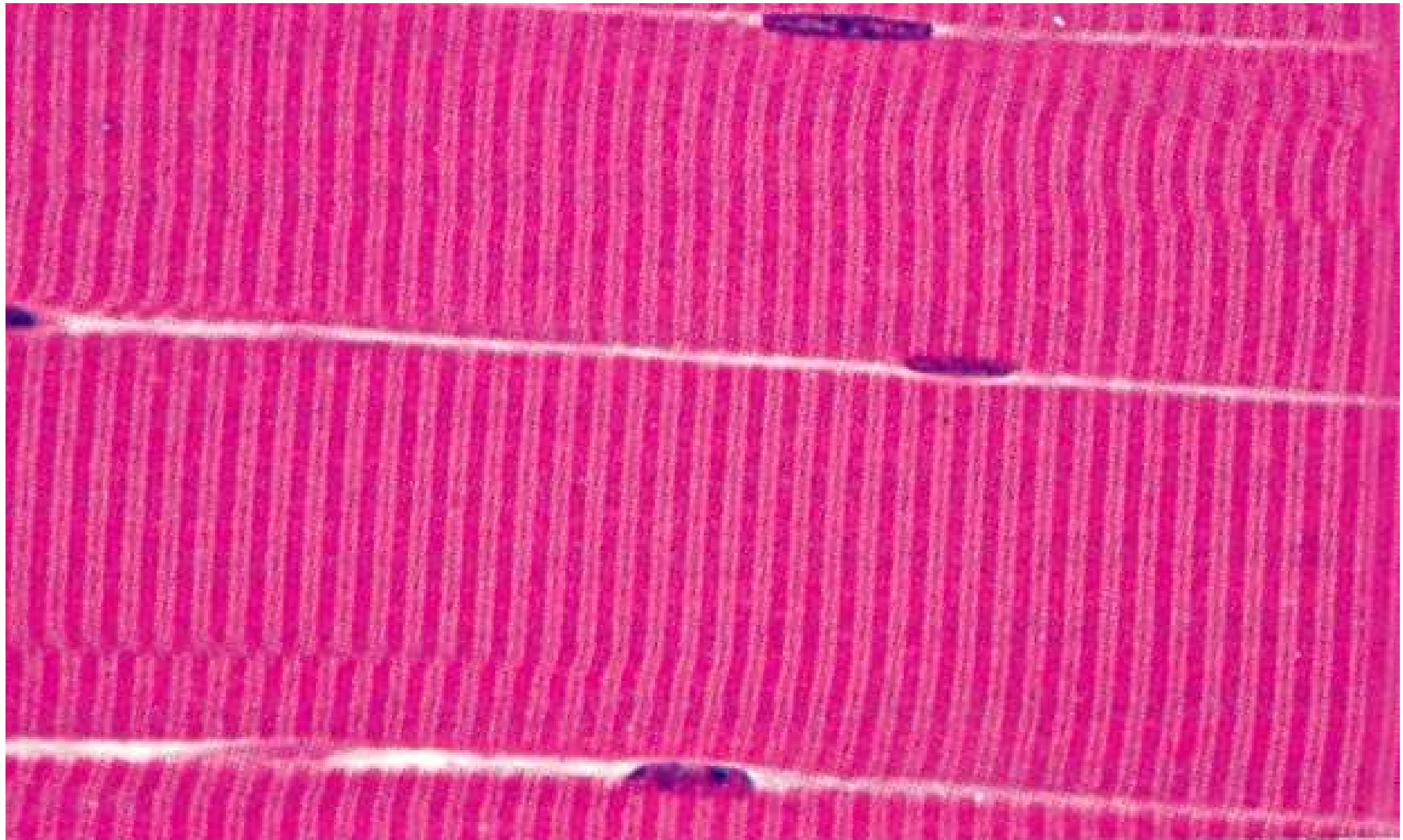
Kanał Haversa

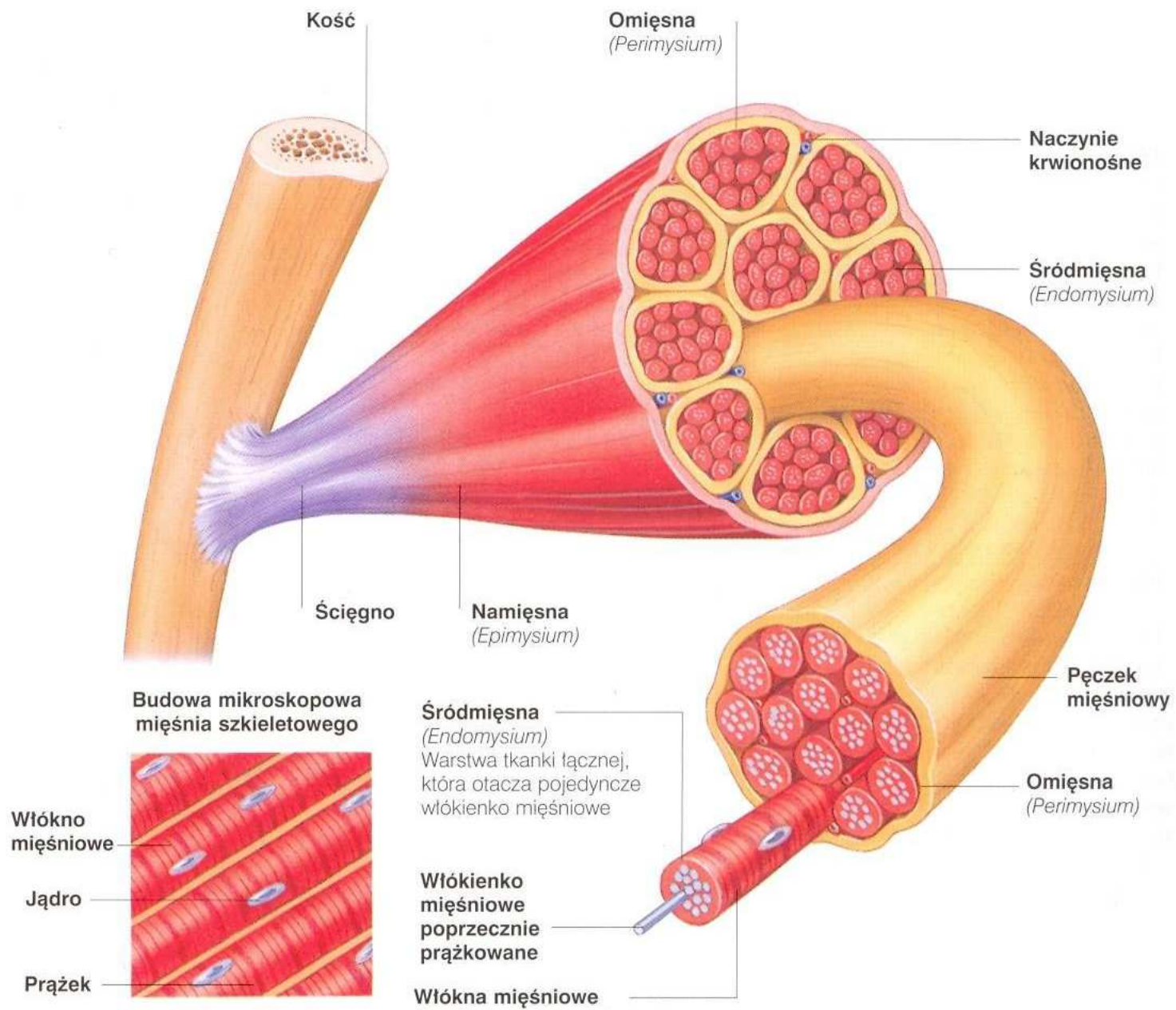
Istota podstawowa

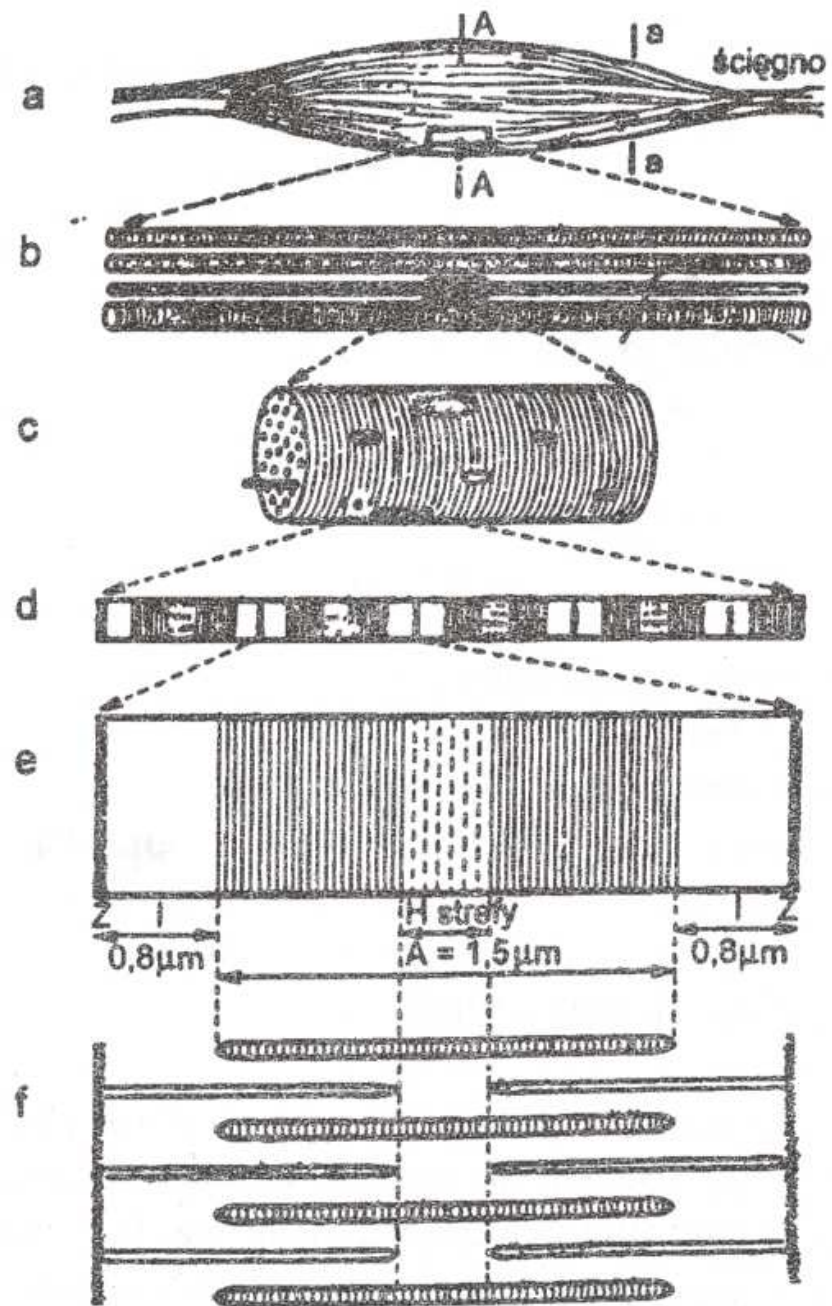

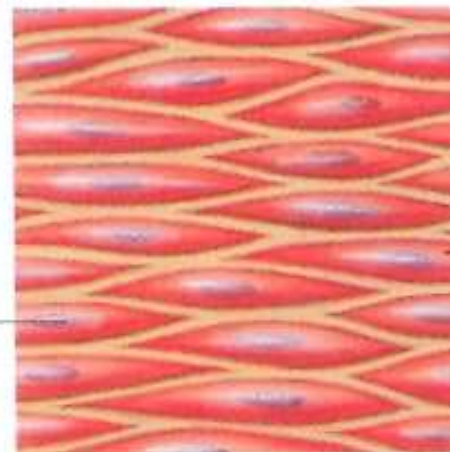
Mięśnie gładkie rozluźnione

Skurcz komórki
mięśnia gładkiego

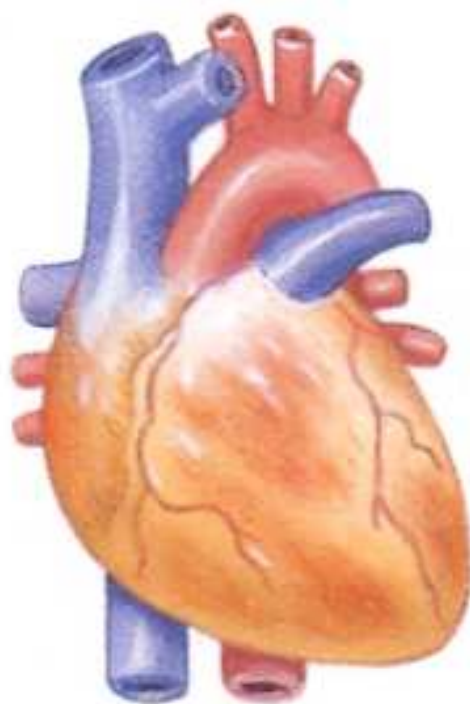

Budowa mikroskopowa mięśnia gładkiego

Jądro

Włókno mięśnia
gładkiego

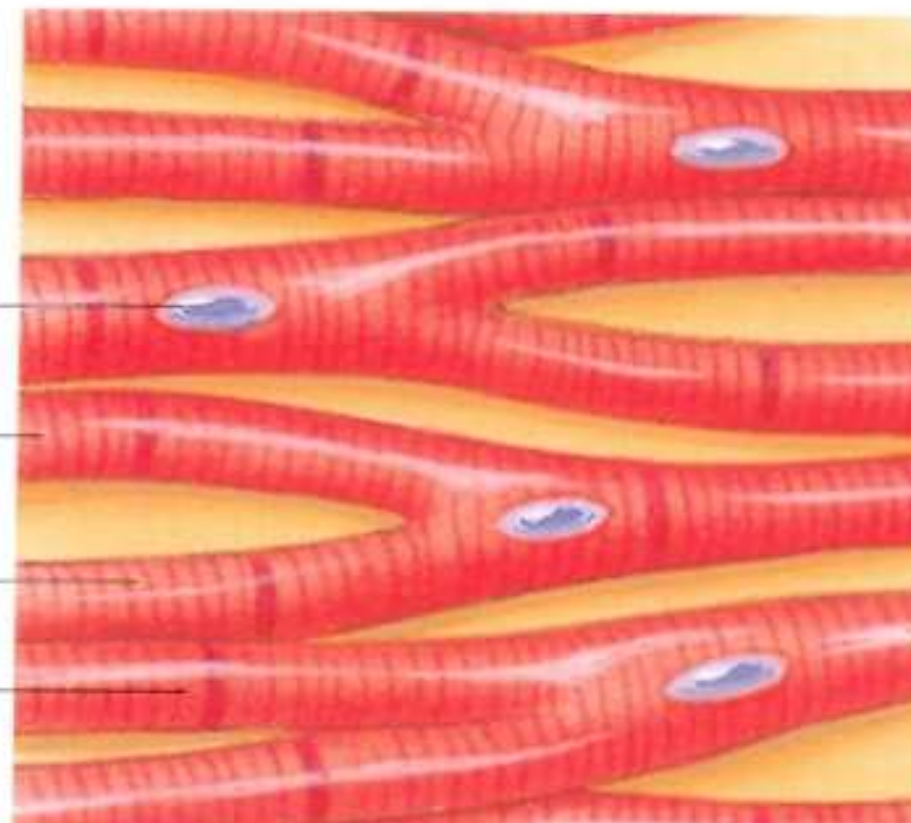

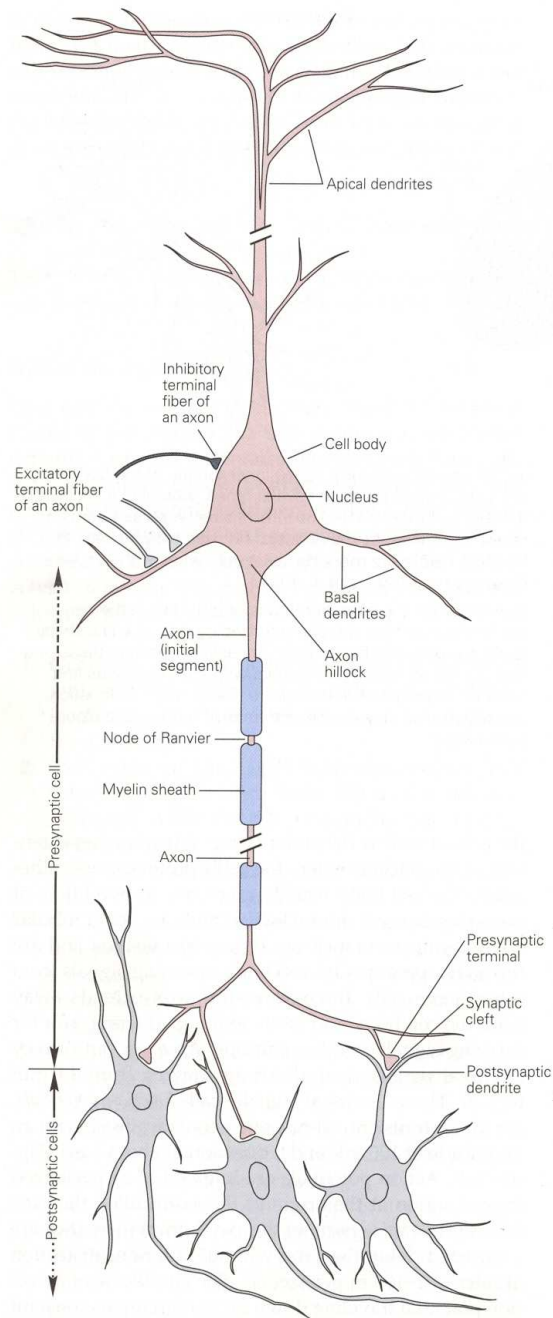
Jądro

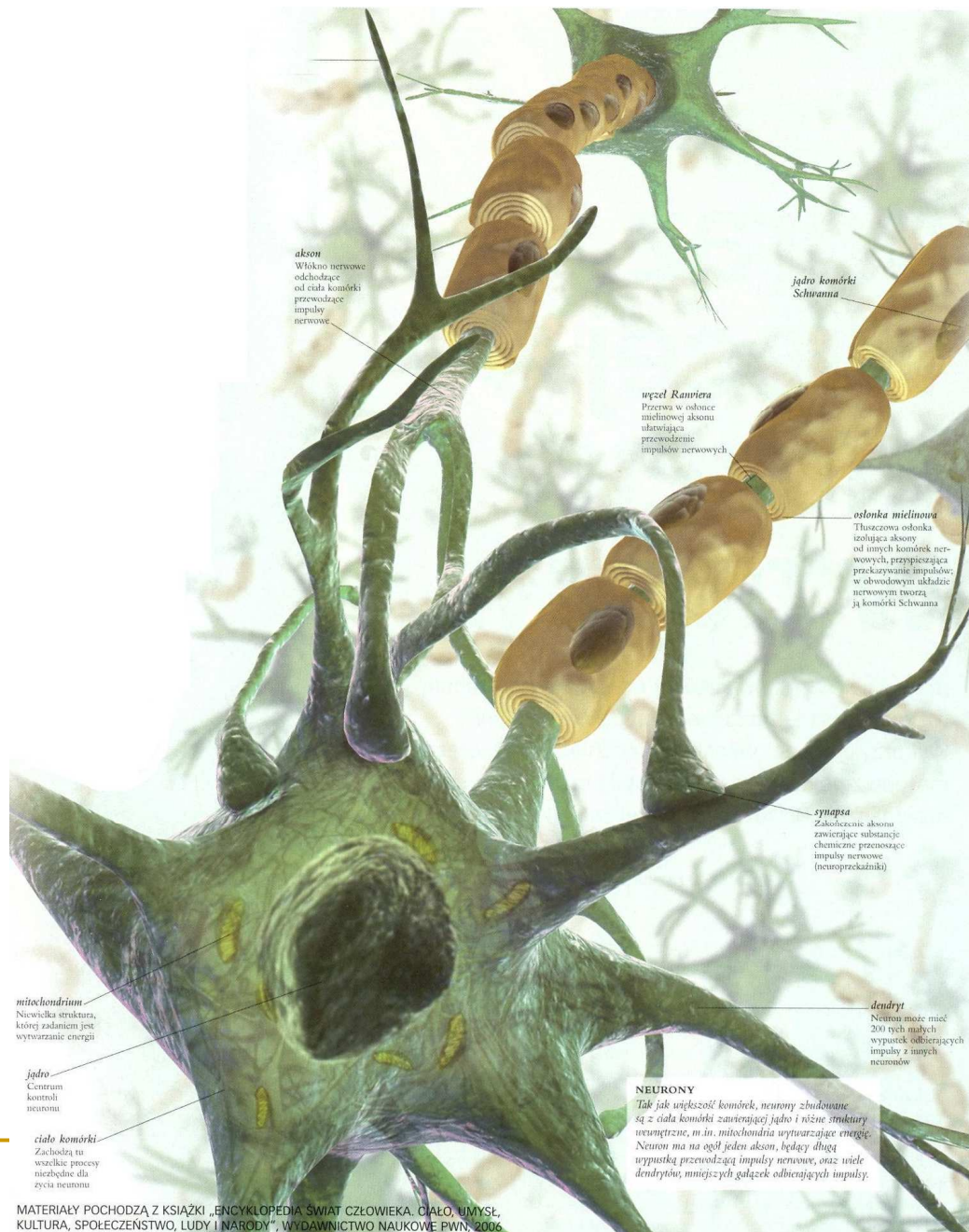
Włókno
mięśniowe

Prążkowanie
poprzeczne

Wstawki
w mięśniu

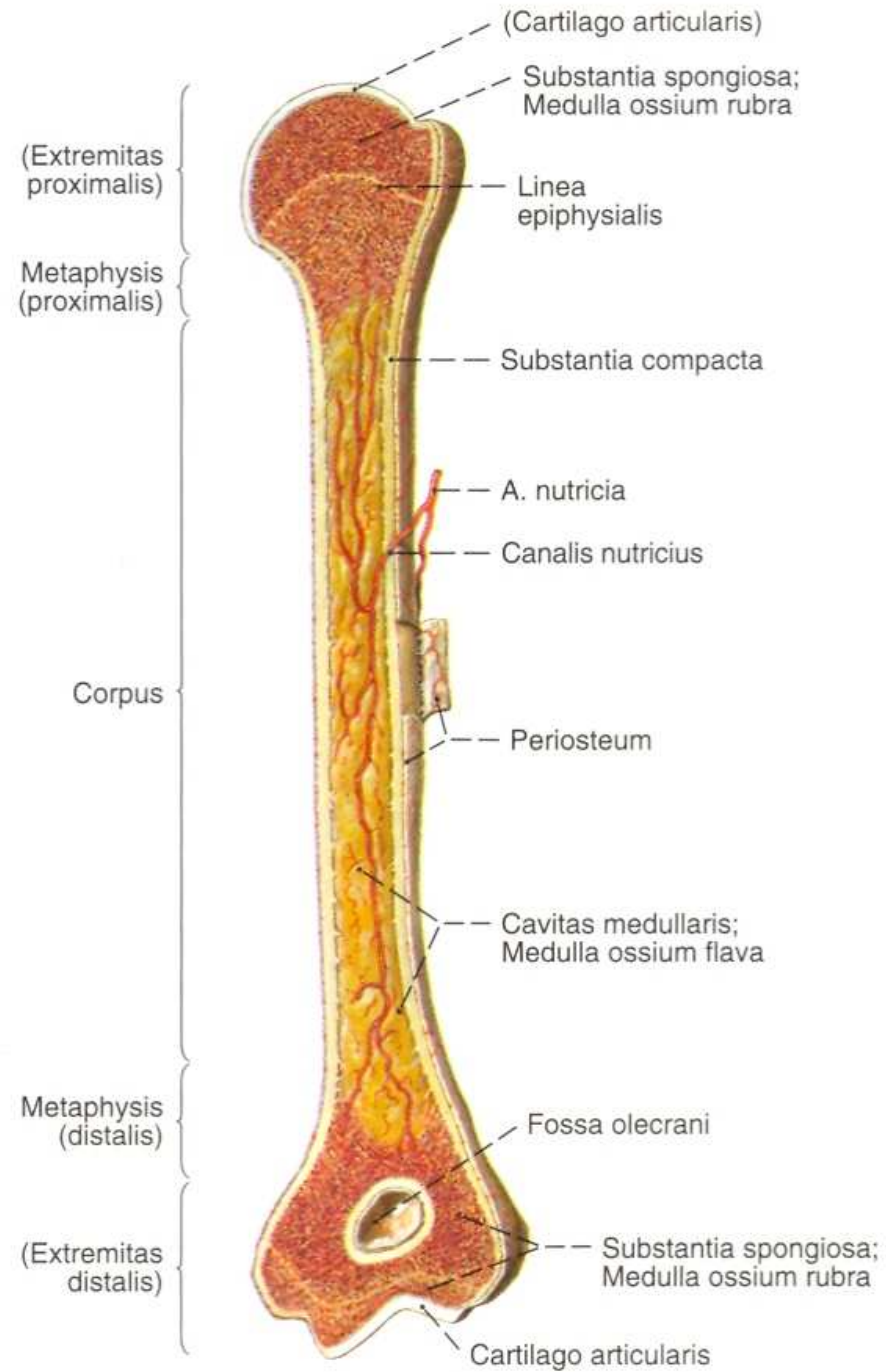
MATERIAŁY POCHODZĄ Z KSIĄŻKI „ENCYKLOPEDIA ŚWIAT CZŁOWIEKA. CIAŁO, UMYŚŁ, KULTURA, SPOŁECZEŃSTWO, LUDY I NARODY”, WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN, 2006

Układ ruchu bierny

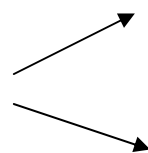
Kości

Połączenia ściste kości

Rozwój i wzrost kości

Mezenchyma
(tkanka łączna
zarodkowa)

kości (*ossa*) (obojczyk, kości twarzy i sklepienia czaszki)

chrząstki (*cartilago*) → kość
kostnienie ochrzęstne
(od pow. chrząstki)
kostnienie śródchrzęstne (jądra
chrząstnienia nasad kości
długich i kości krótkich)

Budowa kości:

1. składnik organiczny = osein (elastyczność, sprężystość)
2. składnik mineralny = sole kwasu fosforowego i węglowego (twardość)

Rodzaje tkanki kostnej:

1. **istota kostna zbita** (*substantia compacta*)
 - zwarty układ blaszek kostnych
 - kanały dla naczyń krwionośnych:
 - kanały podłużne = k. Haversa
 - kanały poprzeczne = k. Volkmana
-

1. osteony - koncentryczne walce
utworzone przez blaszki
otaczające centralnie
położone naczynie
krwionośne

2. blaszki międzysystemowe

3. blaszki podstawne: zewnętrzne
i wewnętrzne

- kości długie (*ossa longa*): trzony zbudowane z
istoty zbitej, w środku jama
szpikowa
 - kości płaskie (*ossa plana*): dwie blaszki istoty
zbitej,
w środku istota kostna gąbczasta
-

2. **istota kostna gąbczasta** (*substantia spongiosa*) - blaszki kostne

tworzą różnej grubości beleczki kostne, układ beleczek kostnych zależy od działania sił mechanicznych , którym podlega kość, między beleczkami szpik kostny czerwony

- w nasadach kości długich (*ossa longa*)
 - w kościach krótkich (*ossa brevia*)
i różnokształtnych
 - w kościach płaskich (*ossa plana*): śródkoście
(między blaszkami istoty zbitej)
-

Okostna (*periosteum*) = błona łącznotkankowa
obficie ukrwiona i unerwiona

1. warstwa zewnętrzna = zawiera włókna klejodajne
i sprężyste (Sharpeya)
2. warstwa wewnętrzna = rozrodcza
zawiera osteoblasty (przyrost kości
na grubość, uzupełnienie ubytków po
złamaniu przez wytworzenie kostniny)

Wzrastanie kości na długość - chrząstki nasadowe

Części chrzęstne kości pokryte ochrzęstną (*perichondrium*)

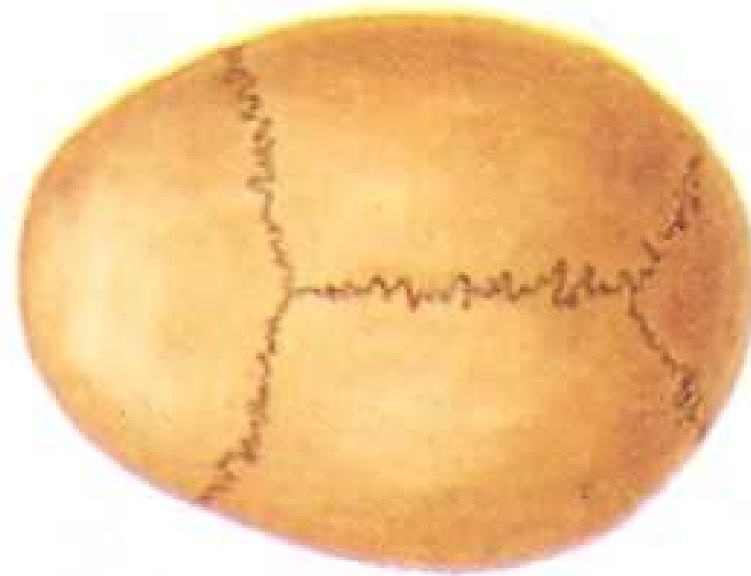
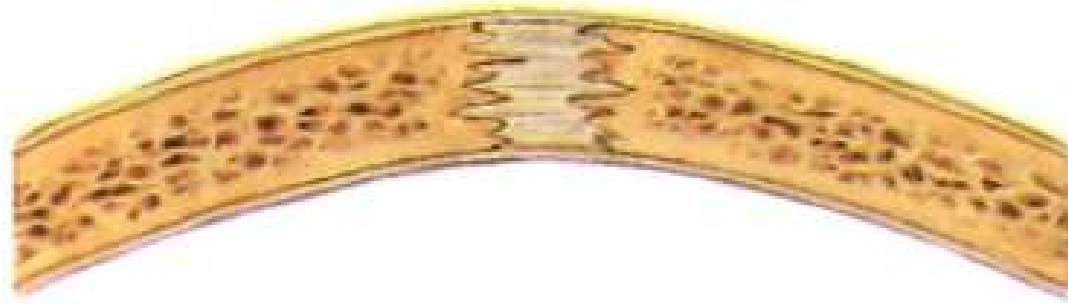
↓
powstaje kość → zamiana w okostną

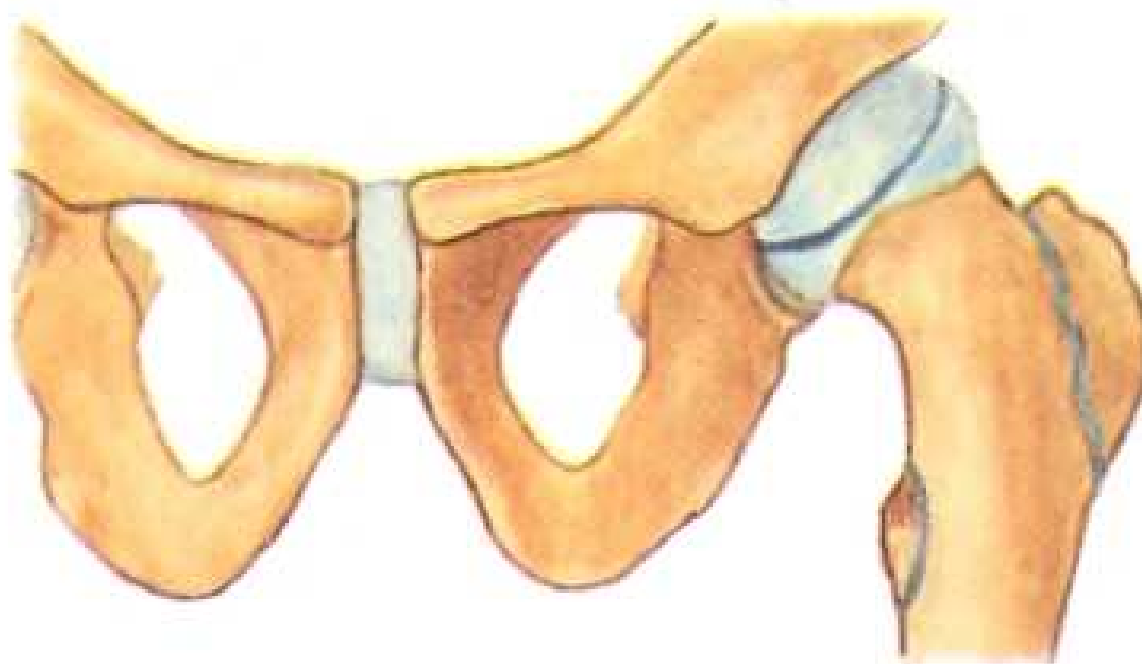
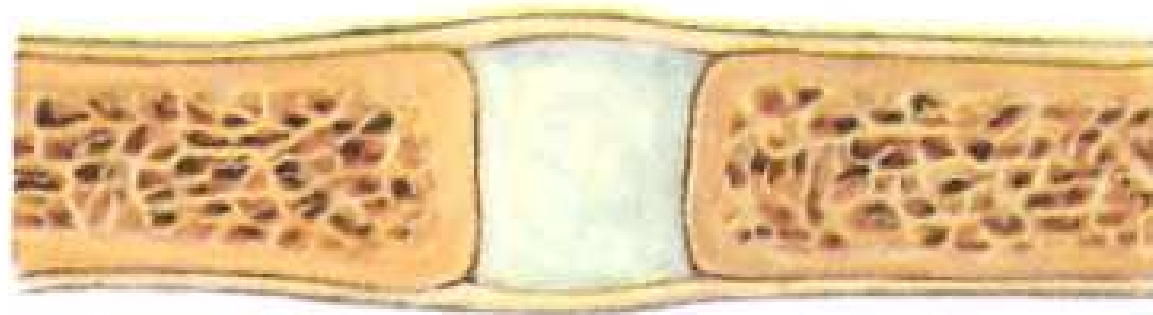
Szpik kostny (*medulla ossium*): 3000 - 4000 cm³
w jamach szpikowych
między beleczkami istoty gąbczastej

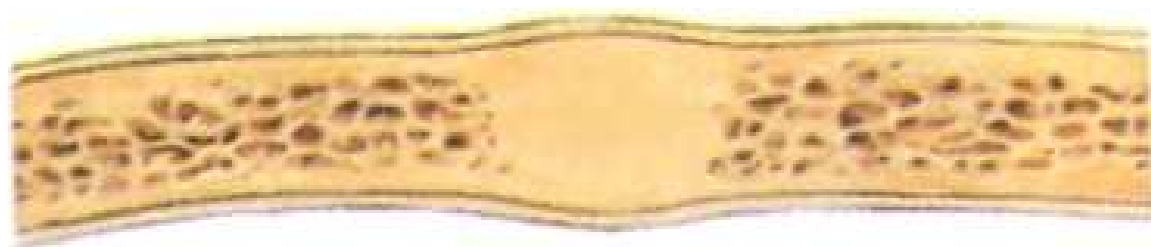
1. szpik kostny czerwony (*medulla ossium rubra*)
= głównie w istocie
gąbczastej kości jest narządem
krwiotwórczym
 2. szpik kostny żółty (*medulla ossium flava*)
= w jamach szpikowych,
zawiera komórki tłuszczowe
może przekształcić się w czerwony
-

Kształt kości:

1. kości długie (*ossa longa*)
 2. k. płaskie (*ossa plana*)
 3. k. krótkie (*ossa brevia*)
 4. k. różnokształtne (*ossa multiformia*)
 5. k. pneumatyczne (*ossa pneumatica*)
-

Budowa stawów

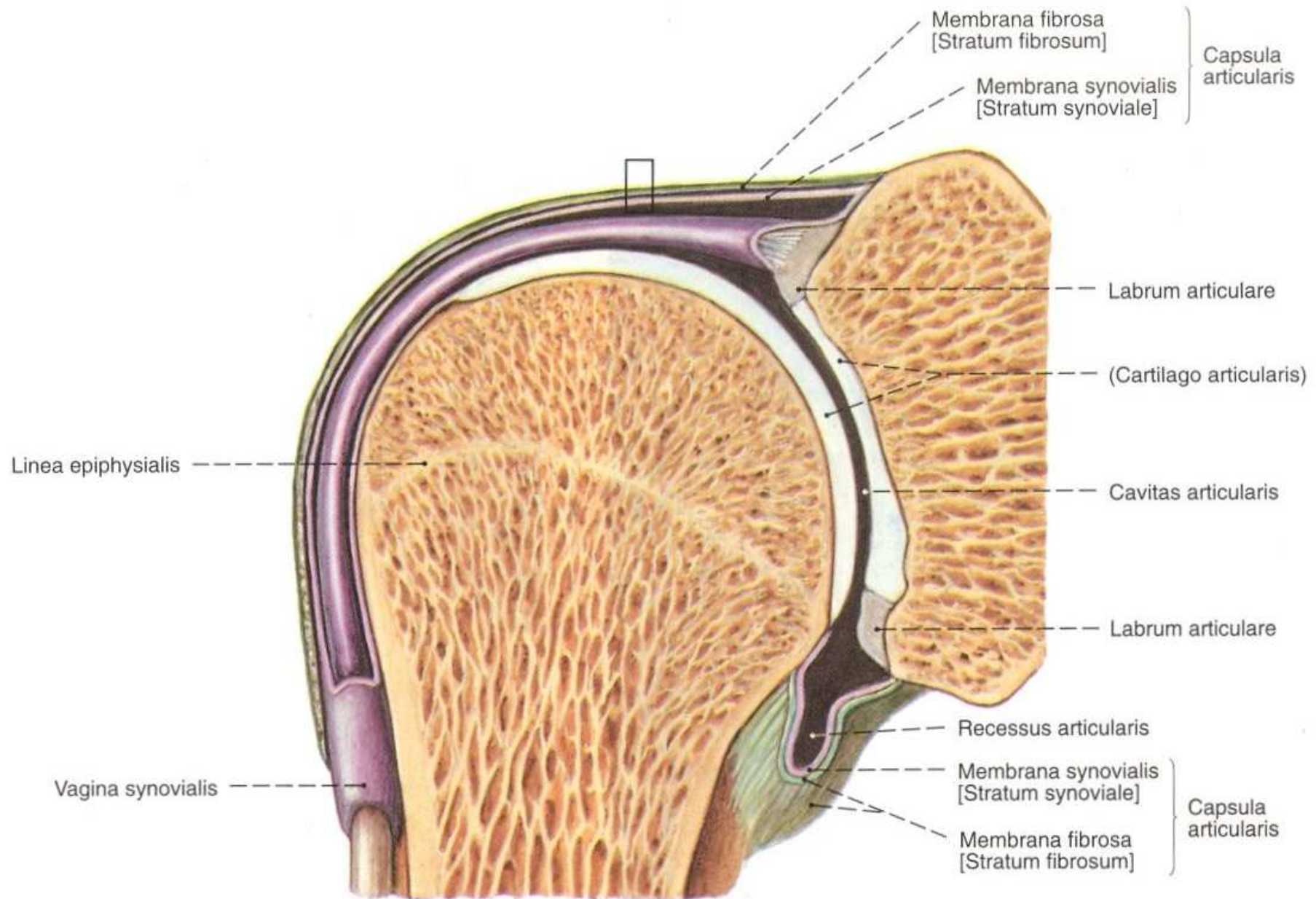
Podział funkcjonalny

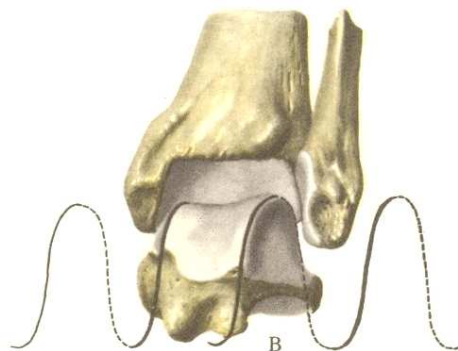
stawów

II. Połączenia wolne (ruchome) = stawy = połączenia maziowe *(articulationes s. juncturae synoviales)*

Zasadnicze elementy budowy stawu:

1. **powierzchnie stawowe** (*facies articulares*):
główka i panewka
 2. **torebka stawowa** (*capsula articulares*):
warstwa włóknista i maziowa
 3. **jama stawowa** (*cavum articulare*)
-

Elementy uzupełniające w stawach:

1. **obrąbek stawowy** (*labrum glenoidale*)
- w stawie ramiennym
2. **chrząstka śródstawowa** - w stawie
skroniowo-żuchwowym
3. **łakotki stawowe** (*meniscus*)- w stawie
kolanowym

Morfologiczny podział stawów:

1. **stawy proste** (*articulatio simplex*)
- łączą dwie kości np. staw ramienny
 2. **stawy złożone** (*articulatio compositia*)
- łączą więcej niż 2 kości np. staw łokciowy
-

Funkcjonalny podział stawów

1. Stawy jednoosiowe:

- a/ stawy zawiasowe (*ginglymus*)
 - np. stawy międzypaliczkowe
- b/ stawy obrotowe (*articulatio trochoidea*)
 - np. staw promieniowo - łokciowy bliższy i dalszy
- c/ stawy śrubowe (*articulatio cochlearis*)
 - np. staw szczytowo-obrotowy pośrodkowy

2. Stawy dwuosiowe:

- a/ stawy kłykciowe (*articulatio condylaris*)
 - np. promieniowo- nadgarstkowy
- b/ staw siodełkowy – (*articulatio sellaris*)
 - np. staw nadgarstkowo- śródręczny kciuka

3. Stawy wieloosiowe :

stawy kuliste (*articulationes spheroidae*)

- staw kulisty wolny

np. staw ramienny

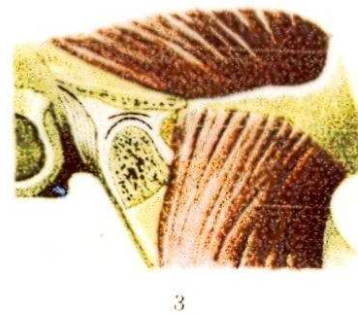
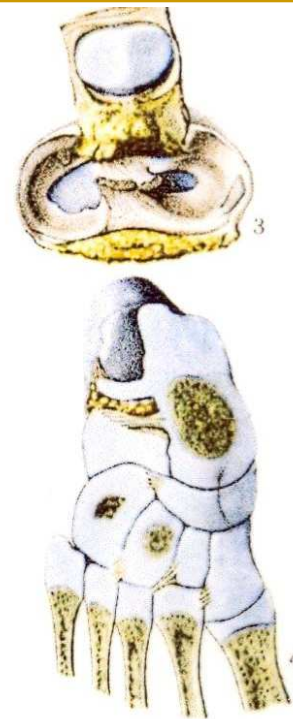
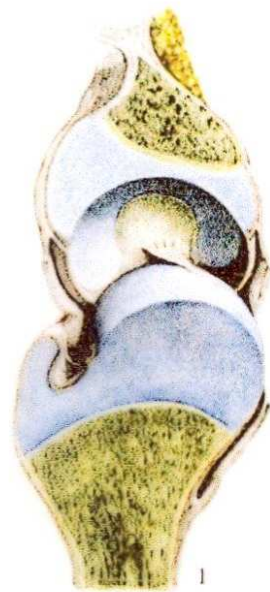
- staw kulisty panewkowy

np. staw biodrowy

4. Stawy płaskie (*articulationes planae*)

- np. stawy międzynażgarstkowe

5. Stawy nieregularne - np. staw mostkowo- obojczykowy

Układ ruchu człowieka:

- 1/ Układ ruchu bierny: układ kostny + połączenia kości
- 2/ Układ ruchu czynny: mięśnie szkieletowe

Układ ruchu bierny

Połączenia kości:

I. Połączenia ściste (*syrrhroses*) (nieruchome):

1. Więzozrost (*syndesmosis*)= połączenia włókniste

- a/ więzozrost włóknisty (*syndesmosis fibrosa*)
np. błona międzykostna przedramienia lub
goleni

-
- b/ więzozrost sprężysty (*syndesmosis elastica*)
np. więzadła żółte kręgosłupa

c/ szwy (*sutura*)

np. połączenia kości czaszki:

szew piłowaty (*sutura serrata*)

szew gładki albo prosty (*sutura plana s. levis*)

szew łuskowy (*sutura squamosa*)

d/ wklinowanie = osadzenie zęba w zębodole

2. Chrząstkozrost (*synchondrosis*)

chrząstkozrost klinowo-potyliczny = chrząstka
szklista

spojenie łonowe miednicy = chrząstka włóknista

3. Kościozrost (*synostosis*)

W wieku dojrzałym zastępuje więzozrost lub
chrząstkozrost

Płaszczyzny anatomiczne

Płaszczyzny anatomiczne:

1. **płaszczyzna czołowa:** określona przez oś poprzeczną i pionową
 2. **płaszczyzna strzałkowa:** określona przez oś strzałkową i pionową
 3. **płaszczyzna poprzeczna:** określona przez oś poprzeczną i strzałkową
-

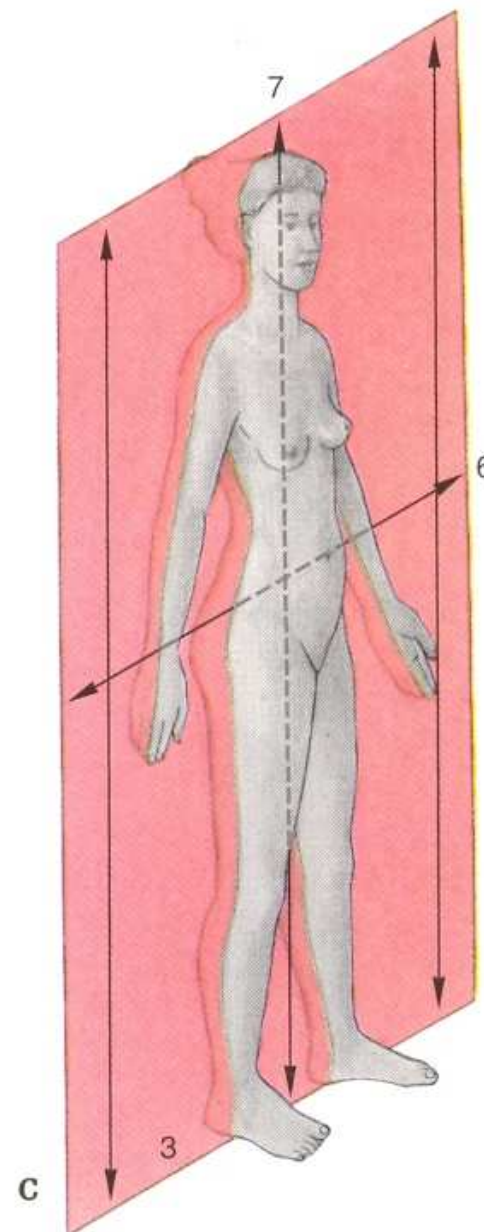
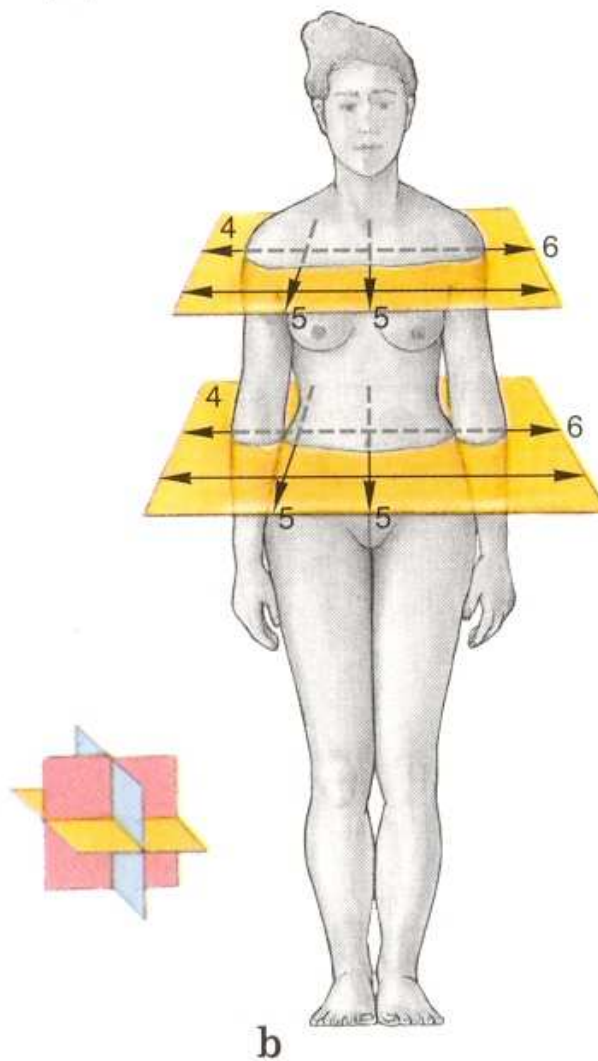
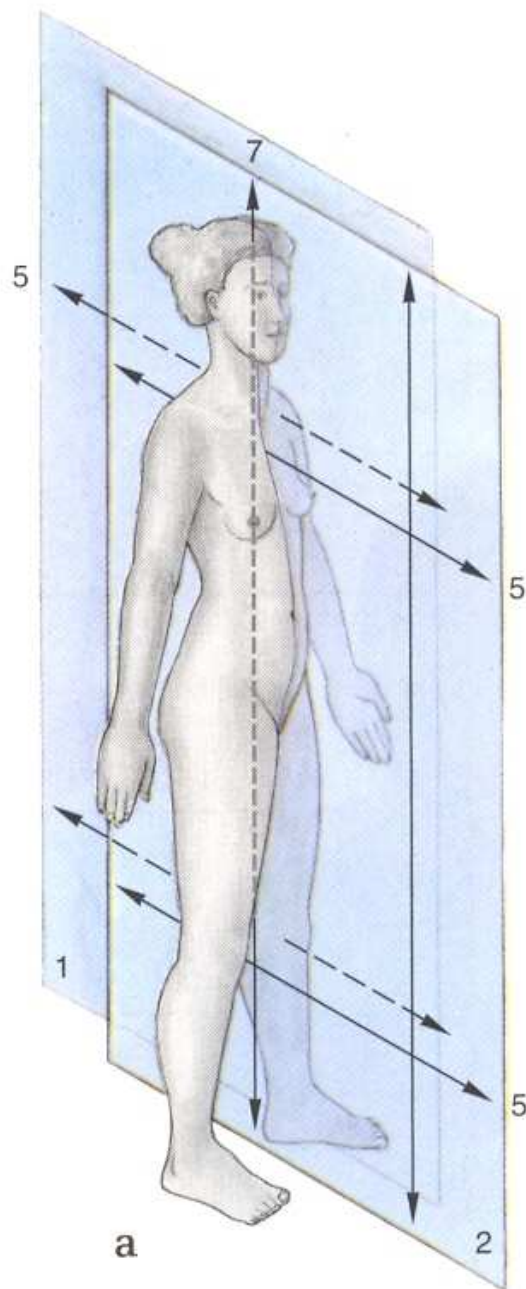
Osie ruchów:

1. **oś strzałkowa** - ruchy w płaszczyźnie
czołowej
 2. **oś czołowa**
(poprzeczna
pozioma) - ruchy w płaszczyźnie
strzałkowej
 3. **oś podłużna**
(pionowa długa) - ruchy w płaszczyźnie
poprzecznej
-

Ruchy w stawach:

1. odwodzenie (*abductio*) i przywodzenie (*adductio*)
– płaszczyzna czołowa
 2. Zginanie do przodu (*flexio anterior*) ,
prostowanie (*extensio*),
zginanie do tyłu (*flexio posterior*)
– płaszczyzna strzałkowa
 3. nawracanie (*pronatio*) i odwracanie (*supinatio*)
– płaszczyzna poprzeczna
-

1 płaszczyzna strzałkowa	5 oś strzałkowa
2 płaszczyzna strzałkowa
pośrodkowa	6 oś poprzeczna
3 płaszczyzna czołowa	7 oś podłużna
4 płaszczyzna
poprzeczna	

Układ ruchu czynny

Mięśnie szkieletowe

Budowa tkanki mięśniowej poprzecznie prążkowanej, szkieletowej:

I. Włókno mięśniowe - to cylindryczna zespólnia komórkowa
liczne jądra na obwodzie zespólni

1. średnica włókien 10-100 μ

2. długość 1-200 mm (m. krawiecki dł. 30 cm)

sarkolema = błona cytoplazmatyczna otaczająca
włókno mięśniowe

4. sarkoplazma + organele + miofibryle (średnica 1 μ)

5. miofibryle z miofilamentami = z kurczliwego białka
= aktynomiozyny

aktyna = cieńsze łańcuchy (wsunięte między miozynę)

miozyna = grubsze łańcuchy

W obrazie mikroskopowym regularne powtarzające się poprzeczne prążkowanie, w miofibrylach rozkurczonych:

a) **prążek ciemniejszy** = anizotropowy

A = miozyna – załamuje światło podwójnie

b) **prążek jaśniejszy** = izotropowy

I = aktyna – załamuje światło
pojedynczo

c) prążek Z = błonka graniczna = przez środek
odcinka izotropowego

$Z \leftrightarrow Z$ = dzielą miofibryle na krótkie odcinki =
sarkomery

d) prążek H = jaśniejsze pasmo pośrodku odcinka
anizotropowego

Skurcz mięśnia - poprzeczne prążkowanie nie
jest widoczne

- prążki aktyny wsuwają się pomiędzy
cząstki miozyny

- prążki izotropowe (jaśniejsze)
znikają

Włókna czerwone (= są powolne)

- bogate w sarkoplazmę,
zawierają więcej mioglobiny
i mitochondriów,
mało miofibryli,
są obficie unaczynione –
naczynia włosowate
przeważają w nich procesy
oksydacyjne
wolniej podlegają zmęczeniu
mm. oddechowe, gałki ocznej,
żwacze

Włókna białe (= szybkie)

- uboższe w sarkoplazmę,
zawierają dużo miofibryli
szybkokurczliwe
szybciej ulegają zmęczeniu,
przeważa glikoliza beztlenowa

Człowiek posiada ok. 30-35 kg mięśni.

Skład mięśni:

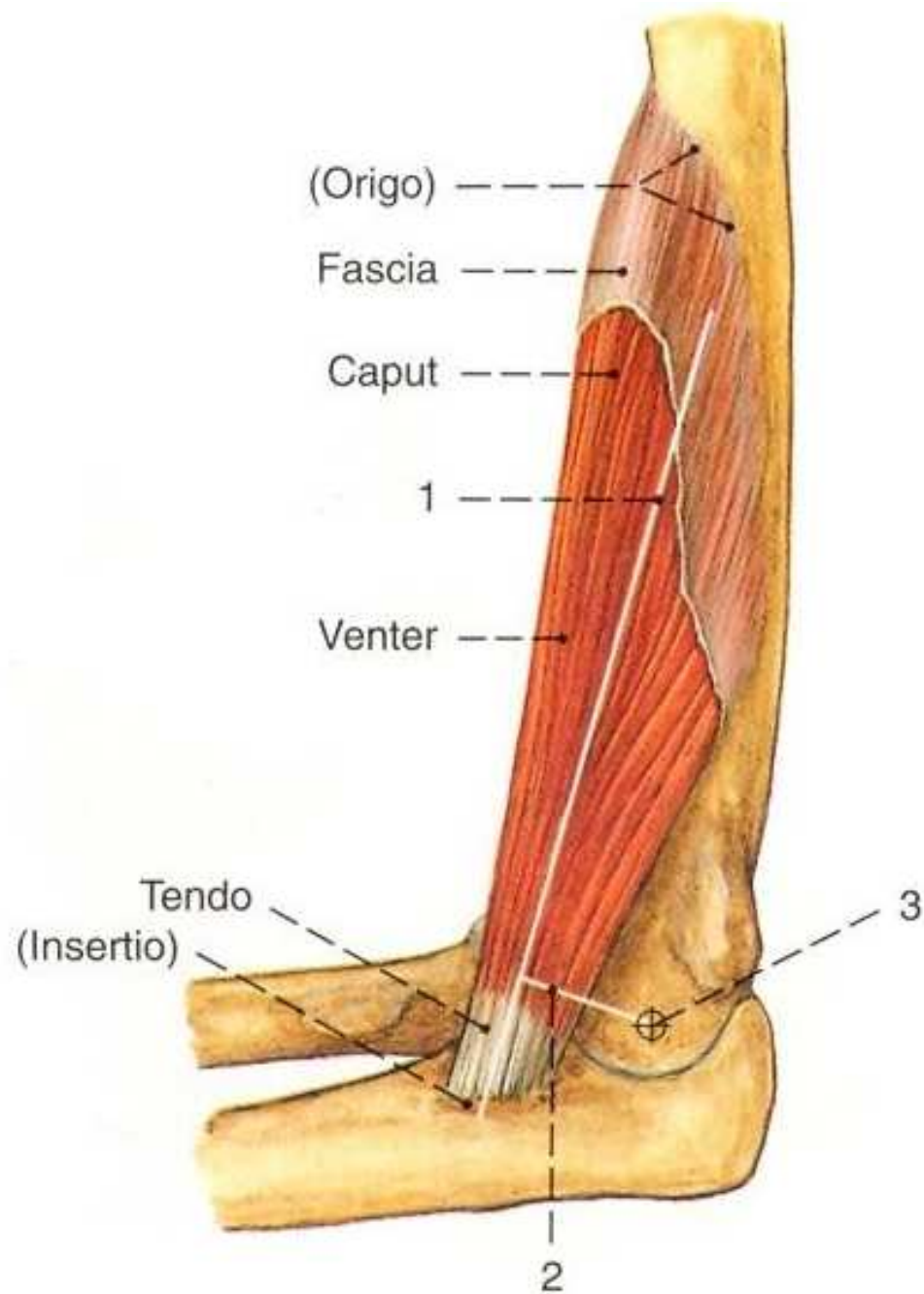
włókna mięśniowe → pęczki → wiązki mięśniowe →
mięśnie

pęczki → pokryte omięsną wewnętrzną

wiązki → pokryte omięsną zewnętrzną

mięsień → pokryty namięsną (porusza się wraz
z mięśniem)

→ pokryty powięzią (która z kością
tworzy nieruchomy kanał kostno-
powięziowy)

Kształt mięśni:

1. Mięsień wrzecionowaty – np. m. prostownik promieniowy krótki nadgarstka
 2. Mięsień pierzasty:
 - m. jednopierzasty – np. m. zginacz długi kciuka
 - m. dwupierzasty – np. m. prosty uda, m. zginacz długi palucha
 - m. okrężnopierzasty – np. m. piszczelowy przedni
 - m. wielopierzasty – np. m. naramienny
 3. Mięsień dwugłowy – np. m. dwugłowy ramienia
 4. Mięsień trójgłowy – np. m. trójgłowy ramienia
-

-
5. Mięsień czworogłowy – np. m. czworogłowy uda
 6. Mięsień wieloogoniasty – np. m. zginacz
powierzchnowy palców
 7. Mięsień płaski – np. m. skośny brzucha
zewnątrzny (z rozścięgnem)
 8. Mięsień dwubrzuscowy – np. m. łopatkowo –
gnykowy, m. dwubrzuscowy
 9. Mięsień ze smugami ścięgnistymi – np. m. prosty
brzucha
 10. Mięsień okrężny – np. m. okrężny oka
-

Podział mięśni

I. Podział czynnościowy mięśni:

- grupy mięśni działających na poszczególne stawy, np. mięśnie działające na staw ramienny, staw kolanowy i inne

II. Podział topograficzny mięśni:

- zależy od położenia mięśni względem kośćca,
- jest związany z okolicami ciała:
 - mięśnie kończyn
 - grzbietu
 - klatki piersiowej
 - brzucha
 - głowy
 - szyi

a Musculus fusiformis

b Musculus biceps

c Musculus biventer

d Musculus planus

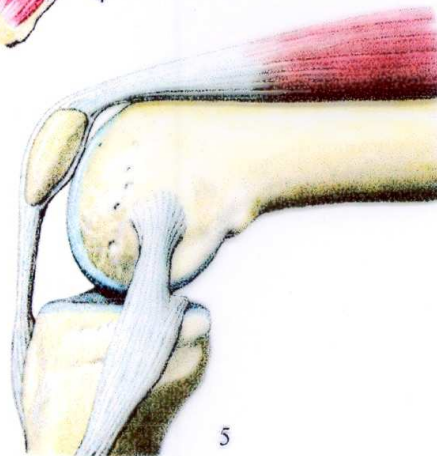
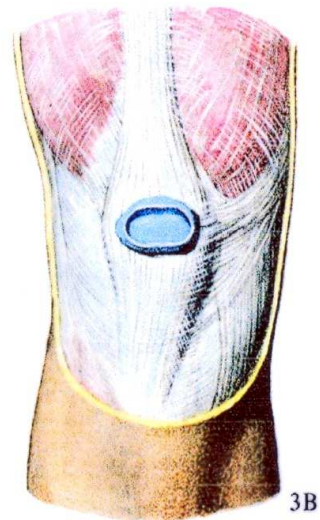
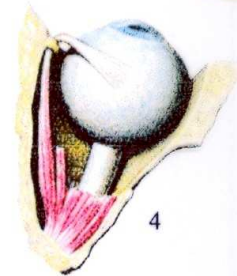
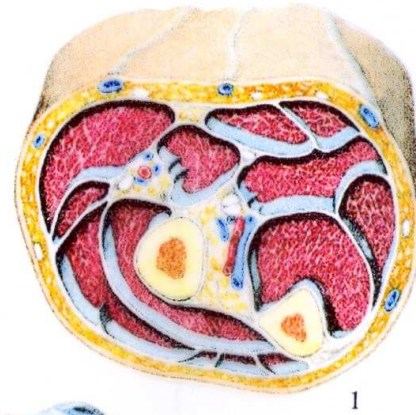
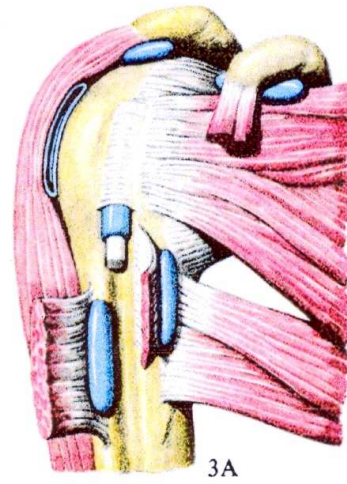
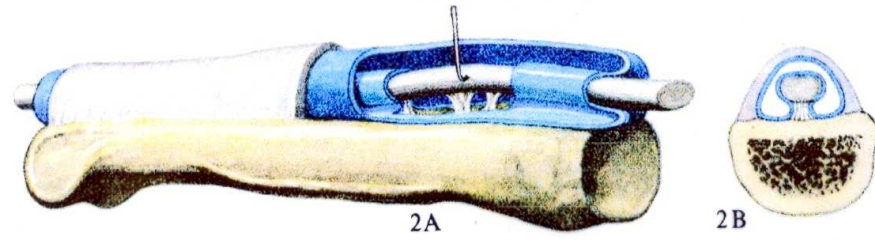
e (Musculus intersectus)

f Musculus unipennatus

g Musculus bipennatus

Właściwości fizyczne i biologiczne mięśni:

- I. **Elastyczność** = sprężystość mięśnia,
zdolność powracania mięśnia do
długości spoczynkowej po
rozciągnięciu lub skurczu
- II. **Tonus** = napięcie spoczynkowe mięśnia
- III. **Skurcz mięśnia** = reakcja włókien mięśniowych
na różnorodne bodźce
w warunkach fizjologicznych
= bodźce ze strony OUN
- a/ **Pobudliwość mięśnia** = zdolność reagowania
skurczem na bodźce
- b/ **Kurczliwość mięśnia** = skracanie długości
mięśnia
-

1/ **Skurcz izotoniczny** = skrócenie długości mięśnia,
zwiększenie przekroju, napięcie
mięśnia bez zmian,
charakteryzuje pracę
dynamiczną /kinetyczną/

2/ **Skurcz izometryczny** = niezmienną długość
mięśnia, wzrost napięcia,
charakteryzuje pracę
statyczną

IV. **Jednostka motoryczna** (ruchowa) = ilość włókien
mięśniowych unerwionych
przez jeden neuryt (akson)

V. **Siła mięśnia** jest zależna od przekroju
fizjologicznego mięśnia.

Jednostka siły mięśniowej = 1 cm² przekroju
fizjologicznego mięśnia osiąga
średnio siłę 100 Niutonów.

Narządy pomocnicze mięśni:

- 1. Powięź** - silna, łącznotkankowa błona okrywająca mięśnie
(tworzy przegrody międzymięśniowe)
 - 2. Pochewki ścięgien** – kształt cewki:
ściana zewnętrzna = włóknista
ściana wewnętrzna = maziowa
 - 3. Kaletki maziowe** - zewnętrzne uwypuklenia warstwy maziowej torebki stawowej.
 - 4. Bloczki mięśni** - kostne, chrzęstne lub więzadłowe
 - a/ trzeszczki - np. rzepka
 - b/ troczki - np. troczek prostowników ręki
-

